48ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 907 Կ. ՊՈԼԻՍ ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 9/22 ՅՈՒՆԻՍ 1904 7 ՐԷՊ ԻԼ ՍԽԷՐ 1322 – 9 ՀՈՒՍԻՍԱՆ 1320

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ՕՐ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ ԿՈՒՍԱՆՈՒՄ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՈՐԾԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Գլխաւոր Ազի Քասապեր, 38

Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ ետ չեն տրուիր։

Մանզումէի Էֆքիար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افكار
ارمنجه يوى وسياسى غزه‌در
صاحب امتيازى : اوهانس فريد
اداره خانه‌سى : باب عالى جاده‌سنده نومرو ۳۸

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՐ ԳԻՆՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Գոլոյ համար	80 ղր.	50 ղր.
Դուռուները համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	13 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 ղրուշ,
Մէկ անգամէ աւելի յայտարարութեան համար զեղչեալ պայմաններ։

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

Զրկուած Ուսուցիչներուն Համար

Կրթութեան և դաստիարակութեան անունով անհաւատալի կերպով վատնուած այն պատկառելի գումարները, որոնք մեր թաղային վարժարաններուն անհամեմատ մեկ վիճակը կը պատկերացնէին, ինչպէս գրեցինք նախորդ յօդուածով մը, ոչ նուազ ապշեցուցիչ ուրիշ երեւո՛յթ մըն ալ կը պարզեն, երբ նկատողութեան առնենք նոյն այդ հաստատութիւններուն մէջ պաշտօնավարող Ուսուցիչներուն ամսականի գայթակղեցուցիչ անհամեմատութիւնը որ յաճախկից պատճառներէն մէկն է արդէն Անբմբռնելի Պակասներուն։

Անաչառ ակնարկ մը նետելով մեր Հայ ուսուցիչներուն կեանքին վրայ, կը տեսնենք որ անոնք միայն կրցած են հաստատ մնալ իրենց պաշտօնին մէջ և յաջողիլ, որոնք դիտցած են չողոքորթել, քծնիլ, ստորնանալ, վատնգել իրենց արժանապատուութիւնը, և իրենց մինչեւ կէս մէջքը խոնարհիլ անո՛նց առջեւ, որոնք իրենց թաղականի կամ Հոգաբարձուի տիտղոսով, մեր վարժարաններուն մատակարարութիւնը ստանձնած են և որոնցմէ՝ մինակ կախում ունի, աւա՜ղ, Հայ ուսուցիչներուն նիւթական մակարդակը։

Տխուր իրականութիւն մը՝ որ գլխաւոր ապդակներէն մէ՛կն է սակայն Հայ Ուսուցչութեան անկումին, անոր բարոյական մե՛ծ արժանիքին վատնգելուն և որուն անմնատուր եղած են մեր ուսուցիչներուն չատ՛ը դժբախտաբար, ապրուելու պէտքին առջեւ ամէն բարոյական նկատում ոտքի տակ առնելով։

Խնդիր է սակայն թէ ի՛նչ տեսակ մարդիկ են այս քծնող, չողոքորթող, ստորնացող Ուսուցիչները, որոնցմէ կրնանք գտնել, եթէ պրպտենք, Պոլսահայ դպրոցներուն մէջ։

Բնական է թէ արժանիքի տէր մարդը, իրեն անձին վրայ վստահ եղող ո և է ուսուցիչ, երբեք չի պիտի ուզէր իր անձը ստորնացնել, քծնիլ առջեւ անոր առջեւ, պաշտօն մը ընդունելու և կամ եթէ արդէն պաշտօնի՝ վրայ էր, զանազան վիրաւորանքներով իր ամսականին վրայ յաւելում մը ընել տալու համար։ Իր արժանիքը, իր գործը երբեք թոյլ չի պիտի տային որ ատանկ քծինքներու առաջնորդուէր և ստիպուէր բարև բռնել թաղականին անցած ատենը։ Ինք վստահ էր իր վրայ, տուած արդիւնքները մէջտեղն էին, և ուսուցչութեան պատիւը պահելէ պիտի ըլլար իրեն ապահովաբար փառաբանութիւններ կարդալ հացչերուն անա՛նկ մարդոց որոնք Ուսուցչութեան ըմբռնումը չունէին, և սակայն այդ Մե՛ծ Արուեստին գնահատողներն ըլլալ կոչուած էին։

Արժէք չունեցող, կարգ մը խաչագող, կեղծաւոր, ապիկար Ուսուցիչներն էին ուրեմն չողոքորթողները, քծնողները, ստորնացողները, որոնք բաղդին մէկ ժպիտով վկայական ձեռք անցուցած, խունկ ծխել սկսան թաղականներբ, հոգաբարձուներու, Ուսումնասիրողաց անդամներու փէշերն ի վեր, և իրենց միւս արժանաւոր պաշտօնակիցներուն բարոյական և նիւթական վա՛րկն ալ կոտրեցին, ամսական մինչև ... 80 ղրուշի իջեցնելով Հայ Ուսուցչութեան գինը։

Օրինակները ա՛նքան չատ են որ աւելորդ կը մնայ մեղ ծանրանալ մասնաւորներու վրայ, և մասնաւոր ընել զանոնք, մեր ըսածներուն բացարձակ ճշմարտութիւնը երեւան հանելու համար։

×

Այս ցաւագին հոսանքը սակայն, որ մանաւանդ սա վերջին տարիներուն մէջ բուռն և ուժգին թափով մը մուտ դաւ մեր թաղային դպրոցներուն պատուհաններէն և դռներէն ներս, բոլորովին մեր ի վայր չրջեց կարողութեան և Արժանիքի իրաւունքները, աննկարագրելի Լաբիւրինթոսի մը վերածեց այդ հաստատութիւնները, ուր իրենց կըռուանը չենցին հաւասարապէս արժանաւորներուն հետ անարժանները, կարեւորներուն հետ աւելորդները, չա՛ս աշխատող և չա՛ս արդիւնք տուող նուազ վարձատրողներուն հետ, «ճի՛» ընող փախչող և համեմատաբար՝ գնահատուող ուսուցիչները, ամսականի գայթակղեցուցիչ անհամեմատութիւններով, որոնց հետեւանքը եղաւ սանձարձակ պիւտճէներու պերճախօս դրութիւն մը։

Կրթական ծրագիրը որ թաղային վարժարաններու հաւասարութիւնը ուներ իրեն նպատակ և այս բանին համար կազմակերպուած էին իր բոլոր հրահանգները, դասարաններու բաժանումով, Տարրական, Միջին, Բարձրագոյն Դասընթացքներու կազմութիւնով, բուն իսկ այդ հաւասարութիւնը պահպանող, այդ կարգ ու սարքը նուիրագործող դրական և գործնական պայման մը չունէ՞ր իր մէջ, որուն առջեւ կրնար ծռէին այդ դպրոցներուն մատակարարութիւնը ստանձնողները։

Հետեւաբար իւրաքանչիւր վարժարանի մէջ, իւրաքանչիւր ուսուցիչ համեմատութիւն չվերցնող ամսականներով վարե՛լ սկսաւ իր պաշտօնը, և բոլոր թաղային վարժարանները իրարու հանդէպ մէյմէկ հակոտնեայ հաստատութիւններ դարձան, ո՛րքան մատակարարութեան, նո՛յնքան ալ կրթական արժանիքի տեսակէտով։

Վարժարանի մը մէջ Տարրական դասարանի մը ուսուցիչը ամսական իբրեւ վարձք ստացաւ օրինակի համար 200 ղրուշ, անդին ուրիշ վարժարանի մը մէջ նոյն դասարանի պաականող ուսուցիչ մը առաւ 400 ղրուշ, մինչ ուրիշ դպրոցի մը մէջ նոյն պաշտօնին համար կը յատկացուէր միայն 100 ղրշ։

Բարձրագոյն Նախակրթարաններուն մէջ մնայուն, կարգ՝ և փորձառու ուսուցիչներ ստացան հինգ հարիւր ղրուշ ամսական, մինչ նոյն հաստատութիւններուն մէջ պաշտօնավարող պ՝ցելու ուսուցիչներ համեմատապէս նուազ ժամերու համար ստացան գրեթէ նո՛յնքան գումար։

Մասնակութիւն մը, ախտաւորեան եղանակին վրայ անհամեմատ բաժին մը, որ ծագում կ՝առնէր անշուշտ աւելորդ պաշտօնեաներու գոյութենէն, անոնց ընծայուած անսահման և անբացատրելի չնորհներէն։

Մասնաւորելով մեր խօսքը Բերայի Լսանեան վարժարանին վրայ, որուն 1305 ղրուշի ամսական պիւտճէն խնդրոյ առկ առնել ուզեցինք մեր նախորդ յօդուածով, կը լսենք որ այս պիւտճէին քանակութեան ո՛չ նուազ վաւերական պատճառները կը նկատուին ա՛ն դասակարգի ուսուցիչները, որոնք չէ թէ անարժան այլ աւելո՛րդ տարրեր են, միւնոյն ճիղին ուսուցիչները հանդիսանալով միեւնոյն ատեն։

Մանզումէին եկած յօդուած մը կ՝ըսէ թէ Լսանեան վարժարանը բարձրագոյն դասընթացքներու համար իրեւ հաւասարութիւն [illegible] հի՛նգ պաշտօնեայ, որոնք նոյն լեզուին զանազան ճիղերը կանգնէն, իբրեւ թէ Բերայանութիւնն գիտցող ուսուցիչ մը Շարադրութեան դաս չկրնար աւանդել և կամ փոխադարձաբար։ Դրագիտութիւն գիտցող մը Մատենագրութիւն չկրնար աւանդել և կամ փոխադարձաբար։ Կը թողունք Աչխարհաբարի կամ Գրաբարի ուսուցման խնդիրը, որ իրեն յատուկ ուսուցիչը պէտք է ունենայ ամէն դպրոցներու մէջ։

Նո՛յն բանը պիտի կրկնենք ուրիշ լեզուներու ալ ուսուցման նկատմամբ, որոնց իւրաքանչիւրին մէկէ աւելի ուսուցիչներ յատկացուած են ո՛չ անշուշտ ուրիշ բանի, այլ ա՛յնքներկրու համար։

Պաշտպանութեան այս եղանակը, երբ կը տեսնենք հիմա մեր աչքերուն առջեւ, Ուսումն. Խորհրդոյ քիթին տակը, Պոլսահայ բոլո՛ր թաղային դպրոցներուն մէջ, առաւել կամ նուազ համեմատութիւնով, զրկուածներու անորինակ թիւ մը կը նետէ մէջտեղ բնականաբար, որոնք կը զոհուին ամէն անգամ, անոր համար որ պաշտպանի դրութիւնը իր լայն փօխթը սփռած է վարժարաններու մէջ, անոր համար որ անխուսափելի պարտականութիւն մը դարձած է նուիրական մատուռքի մը պէս գուրգուրալ աւելո՛ւրդ և սակայն պաշտպա՛ն ունեցող ուսուցիչներուն, անոնց ընտանիքներո՛ւն, զաւակներուն... մինչեւ եօ՛թը պորտին ալ վրայ։

×

Եթէ Ուսումն. Խորհուրդին տուած Ուսուցչական վկայականները ճշմարիտ և բացարձակ արժանիքները պատկերացնէին այդ վկայականները ունեցող ուսուցիչներուն, պիտի ըսէինք որ լաւագոյն միջոցն է Սակաւին մը հաստատել մեր Հայ Ուսուցիչներուն համար, քանի որ այս ընթացքով ո՛չ արժանաւորը պէտք եղածին պէս կը վարձատրուի և ոչ ա՛լ անարժանը պէ՛տք եղածին պէս դուրս կը վարուի դպրոցներէն։

Մենք անանկ ուսուցիչներ և ուսուցչուհիներ կը ճանչնանք Պոլսոյ մէջ, որոնց ձեռքը դանուած վկայականները բաց թուղթի վրայ տարբերուած են, բա՛ց թուղթի վրայ լեցուած են առանց քննութիւն կատարուած ըլլալու, առանց ուսուցիչ կամ ուսուցչուհի ըլլալիքին երբեք տեսնուած ըլլալու։ Առանձնապէս մէկ ո և է պաշտպանը կրցած է Ուսումն. Խորհրդոյ անդամները լոլոզելէ՝ ինք ալ իր կարգին աւելի մեծ պաշտպան մը ունենալով, և անկէ ստորագրութիւն բերելով։

Վկայականներու բաշխման այս գեր բազանցապէս եղկան եղանակին մէջ, չեմ գիտեր թէ ի՞նչքան արժէք կ՝ուսուցանեն [illegible] հի՛նգ պաշտօնեայ, որոնք նոյն լեզուին զանազան ճիղերը կանգնէն, իբրեւ թէ Բերայանութիւնն գիտցող ուսուցիչ մը Շարադրութեան դաս չկրնար աւանդել և կամ փոխադարձաբար։ Դրագիտութիւն գիտցող մը Մատենագրութիւն չկրնար աւանդել և կամ փոխադարձաբար։ Կը թողունք Աչխարհաբարի կամ Գրաբարի ուսուցման խնդիրը, որ իրեն յատուկ ուսուցիչը պէտք է ունենայ ամէն դպրոցներու մէջ։

Նո՛յն բանը պիտի կրկնենք ուրիշ լեզուներու ալ ուսուցման նկատմամբ, որոնց իւրաքանչիւրին մէկէ աւելի ուսուցիչներ յատկացուած են ո՛չ անշուշտ ուրիշ բանի, այլ ա՛յնքներկրու համար։

Պաշտպանութեան այս եղանակը, երբ կը տեսնենք հիմա մեր աչքերուն առջեւ, Ուսումն. Խորհրդոյ քիթին տակը, Պոլսահայ բոլո՛ր թաղային դպրոցներուն մէջ, առաւել կամ նուազ համեմատութիւնով, զրկուածներու անորինակ թիւ մը կը նետէ մէջտեղ բնականաբար, որոնք կը զոհուին ամէն անգամ, անոր համար որ պաշտպանի դրութիւնը իր լայն փօխթը սփռած է վարժարաններու մէջ, անոր համար որ անխուսափելի պարտականութիւն մը դարձած է նուիրական մատուռքի մը պէս գուրգուրալ աւելո՛ւրդ և սակայն պաշտպա՛ն ունեցող ուսուցիչներուն, անոնց ընտանիքներո՛ւն, զաւակներուն... մինչեւ եօ՛թը պորտին ալ վրայ։

×

Եթէ Ուսումն. Խորհուրդին տուած Ուսուցչական վկայականները ճշմարիտ և բացարձակ արժանիքները պատկերացնէին այդ վկայականները ունեցող ուսուցիչներուն, պիտի ըսէինք որ լաւագոյն միջոցն է Սակաւին մը հաստատել մեր Հայ Ուսուցիչներուն համար, քանի որ այս ընթացքով ո՛չ արժանաւորը պէտք եղածին պէս կը վարձատրուի և ոչ ա՛լ անարժանը պէ՛տք եղածին պէս դուրս կը վարուի դպրոցներէն։

Մենք անանկ ուսուցիչներ և ուսուցչուհիներ կը ճանչնանք Պոլսոյ մէջ, որոնց ձեռքը դանուած վկայականները բաց թուղթի վրայ տարբերուած են, բա՛ց թուղթի վրայ լեցուած են առանց քննութիւն կատարուած ըլլալու, առանց ուսուցիչ կամ ուսուցչուհի ըլլալիքին երբեք տեսնուած ըլլալու։ Առանձնապէս մէկ ո և է պաշտպանը կրցած է Ուսումն. Խորհրդոյ անդամները լոլոզելէ՝ ինք ալ իր կարգին աւելի մեծ պաշտպան մը ունենալով, և անկէ ստորագրութիւն բերելով։

Վկայականներու բաշխման այս գեր բազանցապէս եղկան եղանակին մէջ, չեմ գիտեր թէ ի՞նչքան արժէք կ՝ուսուցանեն [illegible] հի՛նգ պաշտօնեայ, որոնք նոյն լեզուին զանազան ճիղերը կանգնէն, իբրեւ թէ Բերայանութիւնն գիտցող ուսուցիչ մը Շարադրութեան դաս չկրնար աւանդել և կամ փոխադարձաբար։ Դրագիտութիւն գիտցող մը Մատենագրութիւն չկրնար աւանդել և կամ փոխադարձաբար։ Կը թողունք Աչխարհաբարի կամ Գրաբարի ուսուցման խնդիրը, որ իրեն յատուկ ուսուցիչը պէտք է ունենայ ամէն դպրոցներու մէջ։

Նո՛յն բանը պիտի կրկնենք ուրիշ լեզուներու ալ ուսուցման նկատմամբ, որոնց իւրաքանչիւրին մէկէ աւելի ուսուցիչներ յատկացուած են ո՛չ անշուշտ ուրիշ բանի, այլ ա՛յնքներկրու համար։

Պաշտպանութեան այս եղանակը, երբ կը տեսնենք հիմա մեր աչքերուն առջեւ, Ուսումն. Խորհրդոյ քիթին տակը, Պոլսահայ բոլո՛ր թաղային դպրոցներուն մէջ, առաւել կամ նուազ համեմատութիւնով, զրկուածներու անորինակ թիւ մը կը նետէ մէջտեղ բնականաբար, որոնք կը զոհուին ամէն

Քանի մը ցիշատակներ Հանգուցեալ Տ. Յովսէփ Այվազեան Սրբազանէն

Մանկութեանս առաջին պայծառ յիշատակը կը կազմէ այն դէպքը, Հայր Յովսէփ Այվազեանին կաթոլիկութենէ դարձը իր մայրենի եկեղեցին։ Պարտիզակի հռոմէական մատուռին ժողովրդադպեան էր, ճարպիկ և ամէնուն հետ վարուելի գիտցող կաթոլիկ վարդապետ մը, քաղաքավար և անուշլեզու, ինչպէս կ՝ըլլան արդարեւ բոլոր հռոմէական վարդապետները. լաւ յարաբերութիւններ կը մշակէր տեղւոյն բոլոր Հայ երեւելիներուն հետ, այցելութիւններ կը փոխանակուէին, և, լաւ կը յիշեմ, օր մը այդպիսի այցելութեան մը միջոցին գանգատ յայտնեց թէ հռոմադաւանութեան համար իրեն դիմող ընտանիքներուն միակ պատճառը իրենց նիւթական անկեալ վիճակն է, որովհետեւ նոր եկողները քանի մը օրէն վերջ կը սկսին ցորեն կամ դրամ խնդրել իրմէն։ Եւ Հայր Յովսէփ, ճարտար, պարտաւորած էր գոհացնել զանոնք։ Բողոքականութիւնն ալ առանկ նիւթական կամ աւելի՝ անտեսական սկզբնաւորութիւն մը ունեցած է մեր մէջ։

Հ. Այվազեան այսպէս կը շարունակէր, բայց Հայոց տուներուն մէջ սկսած էին կամաց կամաց կաթոլիկ վարդապետին մէկ մատդրութեամբ վրայ խօսել։

1876-77ին էր կարծեմ, ոչ թէ 1875ին։ Պարտիզակի կաթոլիկներուն մատուռը Ս. Յակոբ եկեղեցիին հիւսիսակողմը կը գտնուէր, հազիւ երկու երկոտասանեակ քայլ անդին։ Ժամադրավայրն էր երկվեցեակէ մը քիչ մը աւելի կաթոլիկ ընտանիքներու, որոնք ձագերով, թոռներով գրեթէ հանապազորեայ այցելուներն էին Հայր Յովսէփին, որ, սրամիտ մարդ, գիտէր անոնց նպատակը, գիտէր թէ այդ ընտանիքները մտքի ուղիղ տրամադրութեամբ իրեն չէին դիմած։

Եւ օր մը յանկարծ բնդնէ բերան լուր տարածուեցաւ թէ կաթոլիկ Պարտիզակի Հայր Յովսէփ ի՛ներսէն դարձաւ։

Ընդհանուր տարխուսութիւն մը գիւղին մէջ, և գոհունակութեան ժպիտներ ամէնուն դէմքին վրայ։ Դպրոցին մէջ մէկ քանի օր բոլոր աղաքը ատով միայն զբաղեցան։

Առաջնորդ Ստեփան Ս. Վ. (այժմեան Արքեպիսկոպոս) Յովակիմեան գիւղն էր, կամ այդ առթիւ հրաւիրուեցաւ։

Հայր Յովսէփ ցերեկ բարի հանդիսական մեծ թափորով Ս. Յակոբ Եկեղեցին պիտի առաջնորդուէր։

Տօնի օր մըն էր, այսօրուան պէս լաւ կը յիշեմ։ Շապիկներ հագած, խաչալէմներ բռնած դպիրներ, քահանաներով գացինք կաթոլիկներուն մատուռը, որուն դրան առջեւ կարծեմ աննշան ընդդիմութիւն մը ցոյց տուին քանի մը Պապական Հայեր, բայց մատուռին տէր ու պահապան Հայր Սուրբը գործը լաւ կարգադրած էր, դուռը բացուեցաւ, և Հայր Յովսէփ ի ներկայութեան ամէնուն չղարը գլխէն հանեց և ընծայեալ վերարը դնելով գլուխը՝ տանէ աւելի դաւանակից ընտանիքներու հետ իր տեղը բռնեց թափորին ետեւը, և «Ուրախ լեր, Սուրբ Եկեղեցի» գեղեցիկ ձայն չարակցով Հայր Այվազեան առաջնորդուեցաւ Հայ. Ս. Եկեղեցւոյն արտաքին գաւթին դուռը, ուր Առաջնորդ Ստեփան վարդապետ դիմաւորեց զայն, և նոյն հանդիսաւորութեամբ թափորը մտաւ եկեղեցի։ Հայր Յովսէփ աւագ խորանին բեմին առջեւ երկրպագեց, և ապա Առաջնորդին հետ «Ուրախ եղէ ես ոյգ ասէին ցիս, ի տուն Տեառն երթիցուք մեք» սաղմոսը կարդաց փոխն ի փոխ։ Եկեղեցին ասեղ ձգելու տեղ չկար, և Ս. Յակոբի բազմամեայ զանգակը իր ամէնէն գոռ չեչտերով կը հնչէր չարունակ ժամկոչ Յարութիւնի վարժ բազուկներուն արկումին տակ։

Հայր Յովսէփ՝ Յովսէփ Հայր Սուրբ եղած էր ա՛լ, և հանդէսը փակուեցաւ Առաջնորդ Ստեփան վարդապետի մէկ բանախօսութեամբ, որ լեցուն էր սրամիտ ակնարկներով, որոնք սովորական են Իզմիրի հանրածանօթ Ս. Առաջնորդին։ «Տէր Հայր Սուրբը գրասենեակ է, չատ լեզու գիտէ, ատուածաբան է, իսլացի է,» ան, մինչ խօ՛սք կը պակսի մեր Ս. Առաջնորդին։

Այս վերջնոյն կարգադրութեամբ Այվազեան Հայր Սուրբը ժամանակ մը մնաց գիւղը իբրեւ քարոզիչ։ Իր դարձին յաջորդող Զատիկ ուշին պատուական քարոզներ խօսեցաւ, ո՛չ թէ Աւագ Խորանին բեմէն, ինչպէս վարժուած էինք մինչեւ այն ատեն, այլ եկեղեցիին աջակողմեան մէկ սիւնին վրայ հաստատուած ամպիոնէն, զոր չունենալ տուած էր ժամանակին մի ոմն Դաւիթ վարդապետ, «Պարտիզակի Ադամի» մականուանեալ, որ յետոյ հռոմէականութեան դարձաւ և եպիսկոպոս ալ եղաւ։

Բայց Ս. Առաջնորդը չկամեցաւ որ Տ. Յովսէփ վարդապետ Պարտիզակ մնայ երկար ժամանակ, և չեմ գիտեր ինչ պատճառաւ կանչեց զայն Իզմիր, և Եալովայի Մեծ Նոր գիւղը ղրկեց իբրեւ քարոզիչ։

Անէկատ մը հոս։ Գիւղին աւագ-

ԱԶԴ

Մանզումէի Դշ. օրուան Առաւարական թիւին յատուկ բաժնեգիրն է 27 ղրշ. կանխիկ, տարեկան 52 թիւի համար։

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹՈՒՄՕՆը 92

ՁԱՅՍԹՄ

Ոսկիներու Ճամբուն Վրայ

Վէպ

ՏԵՂԱԿԱՆ-ԸՆԹԱՆԵԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻՑ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

Ժ.

Հրաչեայ թէեւ կը զգար Կռէկուռաի իր դէմ մնացած կոյր նախանձը, սակայն տեղեակ չէր Կայծակեաններու հանած տարաձայնութիւններուն։ Սերտ յարաբերութեան մէջ չէր հանրութեան ամէն դասակարգին հետ և այն վաճառականները՝ որոնց հետ գործառնութիւն ունէր, չէին զիջաներ իրեն կրկնել ինչ որ կը լսէին։ Երիտասարդը Կայծակեաններու զրպարտութիւններէն դուրս մտահոգութիւններ ունէր, որոնց նկատմամբ չյաջողեցաւ խոստովանութիւն մը կորզել Պարգեւեան՝ հակառակ իր կրկնակի հարցափորձերուն։

Կիրակի առաւօտ մը Հրաչեայ արդուզարդը երբ՝ երբ կը պատրաստուէր եկեղեցի երթալու, օթէլին սպասաւորը Եանի ներս մտաւ ու կնոջ մը այցելութեան եկած ըլլալը ազդարարեց։ Այցելու կին մը բոլորովին անակնկալ էր երիտասարդին համար որ մէկ քանի հարցուփորձերով՝ սպասաւորէն վերի վերոյ տեղեկութիւն մը առնելէ ետք անոր նկատմամբ, հրաման ըրաւ որ ներս հրաւիրէ զայն։

Այցելուհին մեր ընթերցողներուն քաջածանօթ Էլէնին էր որ պատուաւոր տիկնոջ մը քալուածքով մտաւ ներս ու Հրաչեան ողջունելով։

— Գուցէ զարմացում պատճառէ ձեզ անակնկալ այցելութիւնս, ըսաւ, բայց պարագաներ կան, որոնք կստիպեն մարդս ամէն զոհողութեան յանձնառու ըլլալ։

Երիտասարդը մէկ ակնարկով չափեց խօսակիցը, որուն վայելուչ արդուզարդն ու կենցաղագէտի հովերը խիստ նպաստաւոր տպաւորութիւն ըրին վրան։ անմիջապէս աթոռ մը ներկայեց ու փոխադարձ յարգանօք պատասխանելով հիւրին սիգաւոր քաղաքավարական մեծարանքներ չռայլել անոր։

Էլէնի՝ Հրաչեայի այս սիրաշող ընդունելութենէն քաջալերուած։

.—Երկար դարձուածքներով ու նուրբ բանաձեւերով չեմ ուզեր ժամավաճառ ընել զձեզ, ըսաւ, կենսական խնդիրի մը վրայ պիտի խօսիմ ձեզի հետ և վստահ եմ որ իբր պատուաւոր մարդ

չնորհ պիտի ընէք գաղտնի պահել մեր այս տեսակցութեան պարագաներն ու արդիւնքը։

—Եթէ անանկը հաճելի կ՝ըլլայ ձեզ, սիրով պիտի համակերպիմ ձեր հրամաններուն, պատասխանեց Հրաչեայ, վերջին ծայր հետաքրքրուելով անծանօթ կնոջ խորհրդաւոր ձեւերէն։

—Խնդիրը պատուաւոր ամուսնութիւն մը կնքելուն չուրջ կը դառնայ, որ ասպետական հանգամանք մը ունի, յարեց Էլէնի։ Մի՛ զարմանաք թէ անծանօթ կին մը ի՞նչ համարձակութեամբ կուգայ խօսք բանալ այսպէս նուիրական գործի մը վրայ, հոս ձեր յարգարժէնին վրայ ծեր դրացի մը ունիք որուն ընկերացող օրիորդը տեսած էք անշուշտ։

Հրաչեայ խօսակիցին այս յայտնութեան վրայ չկրցաւ այլայլութիւնը զսպել ու ակամայ հարցումով մը,

—Անիկայ աղջի՞կ է, չեչտեց, ծերուկին կինը չէ՞։

—Ո՛չ պարոն։ Ծերուկը այն օրիորդին մտատակարարն ու ծառան է, ըսաւ Էլէնի, ու սկսաւ մանրամասնութեամբ պատմել Ամէլիի ամբողջ ընտանեկան անցեալը թէ ինչպէս մայրը Բօլա անուն Իտալացիի մը հետ ամուսնացաւ ու անկէ ծնաւ աղջիկը, ի՞նչ դժբախտ պարագաներու զոհուեցաւ խեղճ կինը և ի՞նչ դաւեր նիւթեցին այս օրիորդին գլխուն խորթ մայրն ու պարագաները,

և մատակարարը Սիմոն ի՞նչ խաբեութեամբ Իզմիրէն փախցուց աղջիկը ու հոս կը խորհի յուսահատութեան մատնել զայն ու հետը ամուսնանալ։

Ժամէ մը աւելի տեւեց այս սրտաճմլիկ պատմութիւնը, որուն ուշադրութեամբ ունկնդրեց Հրաչեայ առանց խօսակիցը ընդմիջելու։

—Հիմա, պարո՛ն, յարեց Էլէնի, երեւակայեցէք խեղճ աղջկան կացութիւնը ու դատաստան ըրէք։ Իզմիր չկրնար երթալ որովհետեւ հանրութեան առջեւ ծաղրուածանակ ըլլալէ զատ կը վախնայ նաեւ հօրն ու խորթ մօրը վրէժխնդրութենէն որոնք ամէն չարիք ընելու կարող են, հոս արգիլուած մնացած է վանդակի մը մէջ և չկրնար աչքը պատուհանէն դուրս յառել, վախնալով որ ապերախտ մատակարարը նոր փորձանք մը կը բանայ գլխուն։ Ի՞նչ ընէ, որո՞ւ դիմէ։ Վատ ծառային մատդրութիւնը անողոք է. աղջիկը այսպէս յուսահատեցնելով ամուսնանալ կ՝երեւակայէ անոր հետ։ Հիմա դուք ըսէ՛ք, ի՞նչ ըներ աղջիկը։ Արդարեւ անանկ գեղեցիկ, դատիարակուած և յիսուն հազար ոսկիի հարստութիւն ունեցող աղջկան մը համար ամուսիններ չեն պակսիր անշուշտ, բայց Նախախնամութիւնը չուզելով մինչեւ վերջը դժբախտ ընել անմեղ աղջիկը՝ բախտին մէկ քմահաճոյքովը ձեզ հանած է իր դէմ և հիմա անոր ամբողջ

մտածումը, յոյսը, ապաստանն ու... սէրը դուք եք։

Էլէնի այս ցնցող առաջարկը արտասանած պահուն ակնարկը ուղղեց խօսակիցին դէմքին վրայ, ուր վիշտի մը արտայայտութենէն տարբեր զգացում չ՝տեսնելով վայրկեան մը լռեց։ Երիտասարդը բնաւ հաստատական կամ ժխտական պատասխան տալու հակամէտ չէր երեւնար։

—Օրիորդին բարոյական կեանքին ու ազնիւ նկարագիրին վրայ չշափելի փոսանք ձեռք բերել դժուար պիտի չըլլայ ձեզ համար, յարեց կինը, ես տղայութեան հասակին մէջ դաստիարակուելու եղած եմ անոր և հիացած եմ հոգեկան կատարելութիւններուն վրայ. անգամ մը ձեր որդումը տալէ ետք նոյն իսկ Իզմիրէն վաւերական աղբիւրներէ կրնաք տեղեկութիւն ըստանալ իր բարոյականին ու հարստութեանը նկատմամբ, որուն վրայ առ հասարակ հիացումով կը խօսի հոն ամէն մարդ։ Ի՞նչ հարկ ուրիշ ապացոյցի հիւրանոցին մէջ տասնեակներով երիտասարդներ կան, որոնք մէկ ակնարկին կ՝սպասեն հաճելի ըլլալու համար, օրիորդին անանց ամէնուն երես դարձընելով ձեր վրայ միայն յոյսն ու սէրը կեդրոնացնելն իսկ դատողութեան ու խելքի մեծ չափ մը չի՞ յատկանիշեր։

—Շնորհակալ եմ, տի՛կին, ձեր զգացումներէն, հառաչեց Հրաչեայ, ա-

ռաջին անգամ բերանը բանալով։

Ասիկայ քաջալերիչ պատասխան մը չէր, երբ մանաւանդ օրիորդին հասցէին ուղղուած ակնարկութիւն մը իսկ չկար անոր մէջ, ուստի ուրիշ տեսակէտէ պարզելով խնդիրը։

—Հօրը վրէժխնդրութիւնն ալ արժէք չկրնար ունենալ, ըսաւ, քանի որ աղջիկը չափահաս է և օրէնքը կ՝արտոնէ զայն ուզած անձին հետ ամուսնանալու. թէեւ հիմա ալ վախնալու պատճառ մը չունի ընտանիքէն, սակայն հանրային դատաստանը կայ որ անողոք է աղջիկներուն նկատմամբ և Իզմիրցի բամբասողներ՝ առանց գործին էութիւնը կշռած ըլլալու պիտի սկսին աղ ու ձախ քաշքշել, որուն դիմանալու չափ կորով չկրնար ունենալ անշուշտ ո՛և է աղջիկ, ո՛րչափ ալ զարգացած և հարուստ ըլլայ։ Ձեզի պէս արժանաւոր երիտասարդի մը հետ կնքուած նախանձելի ամուսնութիւն մը, վայրկենաբար պիտի լռեցնէ ամէն չարախօսութիւն և ծնողքն իսկ պիտի գնահատեն օրիորդին արժանաւոր ընտրութիւնը։ Ասիկայ երջանկաբեր ամուսնութիւն մը ըլլալէ զատ, ազգային պարտականութիւն մըն է նաեւ, որ ենթակային պատիւը կը բարձրացնէ։

(Շարունակելի)

րէցը հակառակ կ'երթայ Հայր Սուրբին չեմ գիտեր ինչո՞ւ, և օր մը Թաղ. Խորհրդարանին մէջ երեսն ի վեր կ'ըսէ.—«Գիտե՞ս, Հայր Սուրբ, ես ճիզուիթ եմ, ամէն բան կը հասկնամ։»

Սիրելի ընթերցող, ի՞նչ կ'ուզես որ մեր Հայր Սուրբը պատասխանէ Աւագերէցին այս հարցումին։ Իսկոյն վրայ կը բերէ Այվազեան Հայր Սուրբը.—«Ես ի նմին իսկ ծնեալ եմ...»։

Դարձեալ չեմ գիտեր ինչ պատճառաւ, Առաջնորդ Տ. Ստեփան Ծ. Վ. Ցովակիմեան կը գժտի Ցովսէփ Հայր Սուրբին հետ, և կը հրամայէ իրեն մեկնիլ իր թեմէն։ Ամէն մարդ կը զարմանար թէ ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ Ս. Յակոբ եկեղեցիին մէջ քրիստոնէական և կրօնակցական ա՛յնպիսի ոգեւորութեամբ այսքա՛ն այս փոխանակուած համբոյրը ա՛յնքան շուտ կը փոխուի հակառակութեան։

Բայց այդ խնդիրները քննելու նպատակաւ չէր որ այս քանի մը տողերը գծեցինք։ Անցողաբար ըսենք միայն թէ Իզմիտի Ս. Առաջնորդը՝ ինք ալ ըստ բաւականին ուսեալ ըլլալով հանդերձ, իր սովորական պարզասիրութեան հետեւանքով անհաշտ տրամադրութիւն մը ցոյց կուտայ փափկակաց վարդապետներու, և չատ հեղ ալ իբրաւունք ունի Ցովակիմեան Սրբազան։ Ցովսէփ վարդապետին պարագային գալով, ինծի ա՛յնպէս կը թուի թէ Առաջնորդը չէր ուզեր որ անիկա ընտանիքով ապրէր, եւն.։

Վերջին անգամ մեկնիլն էր Այվազեան Հայր Սուրբին, որ անգամ մըն ալ կարծեմ ոգը չկոխեց Իզմիտի թեմը, կամ թերեւս պարզ այցելութիւն մը միայն ըրած ըլլայ։

Եգիպտոսի հանգուցեալ Առաջնորդ Սրբազանը՝ Պարտիզակի իր կաթոլիկ ժողովրդապետութեան միջոցին Վենետիկ Մխիթարեանց վանքը ղրկած է Թորոսեան պատանին, այժմ Հայր Ցովհաննէս Թորոսեան, Գասրգիւղի Մխիթարեանց Վարժարանին հմուտ Տեսուչը, նաեւ Փաշայեան Տիգրան պատանին, այժմ Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Տ. Տաճատ գիտնական քահանան։

Պարտիզակի մէջ Հայր Ցովսէփ Այվազեանի յաջորդող կաթոլիկ ժողովրդապետներէն Հ. Պողոս Գաֆիան և մանաւանդ Հայր Ներսէս (այժմ եպիսկոպոս) Ճընտոյեան եւս Պարտիզակցի ուշիմ պատանիներ ղրկած են Մխիթարեանց վանքը. յիշենք ի մասնաւորի Հայր Տայեցին, Հայր Հաղբունին, և մանաւանդ Հայր Արսէն Ղազիկեան լեզուագէտ և գրագէտ վարդապետը, որ համակ գրական գործունէութիւն է, և Ս. Ղազարու այժմեան գլխաւոր պայծառ միտքերէն մին, որ պատիւ կը բերէ Մխիթարեանց Վենետիկի Հաստատութեան, օժտելով զայն իր գրական արտադրութիւններով, և մանաւանդ բազմամատեան Մատենագիտութեամբը, որ Հ. Ղազիկեանի գլուխ գործոցը ըլլալու սահմանուած է։

ԴՆՈՍՏԻԿ

ԱՐՏԱՔԻՆ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Եւրոպական թերթերէն

Ֆէնկ-Հուանկ-Զէնկի մէջ զօրավար Քուրոքիի Բանակին հետ գտնուող անգլիացի թղթակիցին նամակը, զոր կը հրատարակենք ի սարեւ, կը ցուցնէ թէ կեդրոնական գունդը առաջ կը քաշէ դէպ ի Մօթիէնլինկ կիրճ, և իր արագաշարժութիւնը ապահովելու համար ինամեալ պատրաստութիւններ կ'ընէ ճամբաները հարթելով։ Լոնտոնի ճարտնական դէսպանատունը հասած հեռագիր մը կը հաստատէ Հուէնեֆէն-Սիէնի գրաւումը, յառաջխաղացութեան ծայրագոյն աշակողմը։ Իր մասնաւոր նշանակութիւնը ունի սակայն, որովհետեւ թէեւ յառաջապահական կռիւներ տեղի ունեցան, բայց առանց ոեւէ կորուստի։

Ճարտնցիք բաւական բազմութեամբ ցամաք ելան Քայչէուէ քանի մը մղոն դէպ ի հարաւ։ Այս լուրը կուգայ Նիուչուանկէն, և ի մօտոյ պիտի լսուի թէ Սթաքէլպերկի դժբաղդ գունդը բոլորովին պիտի պաշարուի։ Ճարտնցիք գերմանացի ռազմագէտ Միքէլի ճշմարիտ աշակերտները չեն կրնար ըլլալ եթէ այս պատեհութիւնը ձեռքէ փախցնեն։ «Հետապնդումի ատեն կորով և յարատեւութիւն, հետապնդում մինչեւ վերջին շունչը մարդու և ձիու»։ Պլիւխերի այս սիրական բանաձեւը կ'երեւի իր գրութեանց մէջն մի էջին մէջ։

Ի սարեւ կը հրատարակենք նաեւ յոյս հետաքրքրաշարժ մէկ պատմութիւնը, զոր թղթատարով ղրկած է Սբանցարտի մասնաւոր թղթակիցը, որ ականատես էր Քիու-Լիէն-Զէնկի ճակատամարտին, որ մեծ լոյս մը կը սփռէ չատ մը կէտերու վրայ՝ որոնք բնականաբար զանց առնուած էին կարճ հեռագիրներու մէջ։ Այս գրութենէն կ'երեւի թէ ճարտնական հետեւակազօրքերը կարծուածէն նուազ ընդդիմութեան մը հանդիպեր են, և աւելի պայծառ կերպով կը ցոլայ ճարտնական յանդգնութիւնը։

Ծովակալ Սքրիտլով Բեթերսպուրկի մէջ օրուան մարդն է։ Իր ընթացքը ճշդիւ եղաւ այնպէս ինչպէս կը սպասէր իրմէ ռուս ժողովուրդը, որ «ռուս նաւատորմին գամփռը» կ'անուանէ Սքրիտլովը։ Հանրային կարծիքը կը խոստովանի թէ իր յաղողութիւնը Վաֆանկուի ռուս պարտութիւնը կը մոռցնէ։

Բայց մեծ յուզում առաջ բերած է այն զրոյցը թէ ճարտնական նաւատորմիղը յանկարծակիի բերած է Սքրիտլովի նաւաբաժինը ծովուն բացերը, և թէ նաւամարտ մը տեղի կ'ունենայ այս միջոցիս։ Բայց Սքրիտլովի համար գտնուած վստահութիւնը ա՛նքան մեծ է որ համոզուած են թէ Սքրիտլով ճարտնցիները պիտի աւլէ ծովերուն երեսէն։

Բեթերսպուրկի զինուորական աշխարհին մէջ հանրային կարծիքը երթալով կը զօրանայ թէ զօրավար Քուրոքաթքին իր զօրքերը համախմբելուն պէս եւ պիտի քաշուի, որովհետեւ, կ'ըսեն, զօրավար Սթաքէլպերկ յաղողեր է հասկնալ թէ թշնամին ստուար ուժեր ունի իր տրամադրութեան տակ, և թէ ռուս վերին հրամատարը առայժմ բաւական բանակ մը չունի ճարտնցիները զարնելու համար։

Հիմա կը կարծուի թէ պատերազմը պիտի երկարի մինչեւ 1905ի վերջը։

Ռուս թերթերը գոհունակութիւն կը յայտնեն Անգլիոյ Երեսփ. ժողովին մէջ արտաքին գործոց խորհրդական Լորտ Բըրսիի նշանակալից յայտարարութիւններուն, որով Մեծն Բրիտանիա կ'ընդունի թէ Քորէա անկախ Պետութիւն մըն է։ Մեծին Բրիտանիոյ և Ռուսիոյ միջեւ համաձայնութեան մը գաղափարն առթիւ, ռուս թերթերը կարծիք կը յայտնեն թէ «Դեղին Վանգը» պէտք է երկու երկիրներուն ալ ներշնչէ սա՛ գաղափարը թէ հարկ է վախճան մը տալ ամէն թիւրիմացութեան, և միջոց գտնել հեռացնելու այս վտանգը, փոխանակ ակարանալու փոխադարձաբար անօգուտ կռիւի մը մէջ։ Երկու Պետութիւններուն կը վայլէ, կ'ըսեն, բարեկամաբար աշխատիլ իրականացնելու համար իրենց հանրային քաղաքակրթիչ պաշտօնը։

Ընկճած Սասօ Մարուն ջուրին ե[illegible] Այս չոգենաւին նաւաստիները, թնդանօթաձգութիւնը լսելով, մակոյկ մը ղրկեցին ռուս ծովակալ-նաւին հետ բանակցութեան մանելու համար։ Ռուսք քառասուն վայրկեան չնորհեցին պարպելու փոխադրանաւը և ոչ-պատերազմիկները հաւաքելու համար։ Ողջ մնացողի մը պատմութեան նայելով, Ռուսք մերժեր են ընդունիլ բոլոր ոչ-պատերազմիկները՝ բաց ի մէկ հոգիէն որ Անգլիացի էր։ Փոխադրանաւը թորփիլլահար ըրեր են ետեւէն և առջեւէն խոստացուած քառասուն վայրկեանին աւարտելէն առաջ։ Հիքայի Մարու զարնուեցաւ վաթսուն ռումբներով, որոնք հրդեհեցին զայն։ Հիքայի Մարուի մէջ գտնուած զօրքերուն հրամատար գնդապետ Սուչի և ուրիշ բազմաթիւ ճարտնցիներ անձնասպան եղան։ Այս գնդապետը Ֆրանսայի մէջ կրթուած է։ Հիքայի Մարուի ուղեւորներուն մեծագոյն մասը կորսուեցաւ, բայց Սասօ Մարուի ուղեւորներէն մեծագոյն մասը ազատուեցաւ։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄ ԾՈՎԱԿԱԼ ՔԱՄԻՄՈՒՐԱՅԻ

ԿՌԻԻ ԲՈՐԹ ԱՐԹՈՒՐԻ ՄԷՋ

(Վերջին թղթաբերով առնուած Եւրոպական թերթերէն։ Դէպքերը պատմուած իրենց կանոնաւորութեամբ եւ շարունակաբար։)

ՃԱՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻՆ ԿԵԴՐՈՆԷՆ

Ցունիս 16

Ֆէնկ-Հուանկ-Զէնկի և Մօթիէնլինկի միջեւ երկիրը ա՛նքան շատ լեռներ ունի որքան արօրուած դաշտ մը ունի ակօս։

Այսօր ձիով պտոյտ մը ըրի քանի մը մղոն տեղ, և տեսայ թէ ճարտնցիք ի՞նչ պատրաստութիւններ ըրած էին՝ արգիլելու համար հիւսիսէն դէպ ի հարաւ ռուսական յառաջխաղացութեան մը վտանգը։ Ինչպէս ճարտնցի զինուորին ըրած ամէն բաները, այնպէս ալ այդ պատրաստութիւնները անթերի են։

Երկրին ընդհանուր երեւոյթը կը յիշեցնէ Նոթթալի հիւսիսային գաւառակները,— կանանչ լեռներու և հովիտներու ալիծածան ծով մը, որ շատ դժուարութիւններ կը ներկայացնէ զօրքերուն շարժման առջեւ, և մանաւանդ հեծելազօրքերուն առջեւ։

ՆԱԿԱԶԱՔԻ, յունիս 17.— Երէկ առաւօտ յինսապետ Թատաքարո և Հիքայի Մարուէ 35 նաւազներ Մուցուրի հասան։ Մեծագոյն մասը վիրաւորուած էին, և ամէնքն ալ Թոգա Մարու շոգենաւը փոխադրուած էին։

Իրենց քաշածներուն վրայ եղած հարցման պատասխանելով, կ'ըսեն թէ Ցունիս 15ի առաւօտուն մօտ 11ին Հիքայի Մարու Օքինոշիմայէ ուժը մղոն դէպ ի հարաւ կը գտնուէր, երբ երկու ռուսական յածանաւեր երեւցան թանձր մշուշի մը ժամանակ։ Բսսիա եռեւն էր, իսկ Ռուրիք առջեւը։ Նշան ըրին որ փոխադրանաւը կենայ եօթը հարիւր եարտա հեռուն, և յետոյ քսան և մէկ ռումբ պարպեցին, փոխադրանաւին մէջ չատեր վիրաւորելով։ Յետոյ աւելի հեռուն քաշուեցան, յայտնապէս սպասելով որ ընկղմի չոգենաւը, բայց որովհետեւ դեռ ջուրին վրայ կը ծածանէր, Բսսիա մօտեցաւ չորս հարիւր եարտա, վաթսուն ռումբ նետելով և ՀԵՆասելով մեքենաներուն սենեակին։ Գնդապետ Սուչի հրամայեց իր մարդոց որ իրենց պաղարիւնութիւնը չկորսնցնեն, և յետոյ այրեց իր դրօշները և պաշտօնական թուղթերը։ Զինուորական սպաները և ուրիշ չատեր անձնասպան եղան իրենց թուրերով կամ ռիվոլվերներով, և նաեւ չատեր խղդուեցան։ Որովհետեւ Հիքայի Մարու դեռ չէր ընկղմեր, Բսսիա մօտեցաւ 150 եարտա, 300 ռումբ արձակելով, և ծովուն վրայ գտնուած բոլոր ճարտնցիները անգթօրէն սպաննելով։ Հիքայի Մարու կէս օրէն վերջ ժամը 2ին ընկղմեցաւ։ Ոչ ոք գերի բռնուեցաւ։ Հարիւրապետ Քէնպպէլ, որ հրանալի քաջութիւն ցոյց տուաւ, խեղդուեցաւ, ինչպէս նաեւ գանձապետը։ Ողջ մնացողները՝ թշնամին ռումբներէն խոյս տալէ վերջ, հաւաքուեցան ձկնորսանաւէ մը։ Ռուսք երկու անգամ նշան ըրին Սասօ Մարուի, բայց պրծաւ։ Իծուսի Մարու և Քանազավա Մարու անհետ եղած են, բայց կը կարծուի թէ Ցուշիմա հասան։

Վերջին լուրերուն նայելով Սասօ Մարու փոխադրանաւը մեծապէս վընասուեցաւ թշնամին ռումբներէն, բայց չընկղմեցաւ։ Գնդապետ Թաթա և մէջը գտնուած զինուորները ամէնքն ալ ողջ առողջ են։

Հաւանական է որ մշուշը դարձեալ ազատեց Վլատիվոսթոքի ռուս նաւաբաժինը։ Զրոյցներ կան թէ ճակատամարտ մը տեղի ունեցած է ծովու վրայ; բայց [illegible] տին։ Ճարտնցի ծովակալ Ցունօսա, Թաքաչիքի կայանէն թորփիլլանաւերու տորմիղի մը արձակեց ծովակալ Քամիմուրայի օգնութեան, հալածելու համար Վլատիվոսթոքի նաւախուռմը, բայց հովը, անձրեւը և մշուշը արգիլեցին։ Կէս օրէ վերջ փոթորիկը սաստկացաւ։ Իբրեւ հետեւանք Վլատիվոսթոքի Նաւատորմին կողմէն ճարտնական փոխադրանաւերուն ընկղման, անպայման ժամանակով յետաձգուեցաւ ճարտնական փոխադրանաւերուն երթեւեկութիւնը։

ՁԻՖՈՒ, Ցունիս 17.—Երկու հազար Ձինացի, գլխաւորաբար փոքր վաճառական, այսօր մաւունաներով հոս եկան Բորթ Արթուրէն։ Ռուսք Ձինացիները քաղաքէն դուրս հանելէ վերջ վար դրին անոնց բոլոր նպարեղէնները և արշառները։ Ծովու և ցամաքի վրայ կռիւը կը չարունակուի, թէեւ արդիւնքը անծանօթ է Ձինացիներուն։

*** Թորփիլլահար եղած ճարտնական Հիքայի Մարու փոխադրանաւին հրամատար նաւապետ Ճօն Քէնբպէլ անգլիացի էր։ Իր հայրը վարժապետ Տարլինկթընի մէջ։ Քէմբպէլ ամուսնացած էր։ Քանի մը տարիէ ի վեր կը ծառայէր Ճարտնի թղթատարական չոգենաւային երթեւեկութեան մէջ։ 37 տարեկան էր, և քանիցս մաղապուր ազատած էր ստոյգ մահուանէ ծովու վրայ։

*** Նիուչուանկ հասնող երկու Ցոն գաղթականներ կը պատմեն թէ ճարտնցիք Քայչէուէ քանի մը մղոն դէպի հարաւ ցամաք կ'ելնեն, և թէ երկկէս օրին սոսկալի կռիւ մը մղուեր է այդ տեղին հարաւային արեւելեան կողմը։ Զինացիք կ'ըսեն թէ վիրաւորները կառախումբով Մուքէն կը ղրկուին։

*** Մանչուրիական Բանակը կեդրոնելու խնդիրը Ռուս Բանակին Մատակարարական Վարչութեան մտահոգութիւն կը պատճառէ։ Երբ 17րդ Զօրաբանակն ալ Ծ. Արեւելք հասնի, դժուարութիւնները աւելի պիտի սաստկանան։ Ճարտնցիք ո՛րքան առաջ քաշեն դէպ ի հիւսիս, ա՛նքան Ռուսք պիտի չկրնան տեղական ուտելիք գտնել։ Վլատիվոսթոք, Պլակովէշչենսք և Ամուր գետին միւս կեդրոնները ուտեստի նեղութիւն կը քաշեն։

*** Ռուս պաշտօնատար մը Քէրլի նահանգապետ զօրավար Մէտեսթ Բլաքատէվ Բարիզ ժամանեց։ Զարը կարեւոր պաշտօն մը յանձնած է այս սպային, Ֆրանսական և գերման կառավարութեանց ուղղեալ։ Զօրավարը յայտարարեր է թէ Զարին կողմէ Մ. Լուպէի ուղղեալ ինքնագիր նամակ մը ունի, և թէ զայն Նախագահին յանձնելէ վերջ Գերմանիա պիտի երթայ, ուր իր պաշտօնը տարբեր հանգամանք մը պիտի առնէ։ Զօրավարը յարեց.—«Զեմ գար իմ Տիրոջս անունով Ֆրանսայի աշակցութիւնը խնդրել ներկայ կռիւին մէջ, որովհետեւ բացարձակ վստահութիւն ունինք մեր վերջնական յաղողութեան վրայ։ Կուգամ խնդրել Ֆրանսայէն որ Ռուսիոյ հետ սերտիւ միացած է յանձնառութիւններով, հրաժարութիւն ընել չինական սահմանադրիչի վրայ, որպէս զի ի հարկին օգնէք մեր ջանքերուն, եթէ դժուարութիւն մը ծագի։ Ռուս կառավարութիւնը լուր առած է որ ճարտնական լրտեսներ ցրուած են ամբողջ Զինաստանի մէջ, դեղին ցեղը գրգռելու համար։ Պէտք է այս առթիւ խիստ միջոցներ ձեռք առնուին Ռուսիոյ, Ֆրանսայի և Գերմանիոյ կողմէ»։

*** Բորէյայի ջուրերուն մէջ ճարտնցիներուն պատահած դժբախտութեան վրայ նոր մը ալ աւելցաւ։ արկածեալ փոխադրանաւերուն օգնութեան փութացող երկու նաւեր իրարու զարնուեցան, և մին կորսուեցաւ։

ԵԱԼՈՒԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԸ

ՃԱՐՈՆԱԿԱՆ ՌԱԶՄԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ

ՀՐԵՏԱՆԻԻՆ ԳՈՐԾԸ

ԳԵՏՔԻՆ ԱՆՑՔԸ

ԲԼՈՒՐՆԵՐՈՒՆ ԴՈՒՐԱԿՈՏՈՒՄԸ

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԸՆԴԴԻՄՈՒԹԻՒՆԸ

Ճարոնական Առաջին Զօրաբանակին հետ գտնուած Սբանցարտի մասնաւոր թղթակցին.

ԱՆԹՈՒՆԿ, մայիս 3.

Եալուի անցքը աւելի դիւրին կատարուեցաւ հակառակ ռուսական դիրքին ամրութեան։ Քանի մը շաբաթ ի վեր Ռուսք բռնած էին Հիւսիսային եզերքը 20,000 հետեւակազօրքերով և Խազախներով և 60 թնդանօթներով։ Իրենց աջ կողը կը տարածուէր Անթանկէն անդին, ծովէն 20 մղոն հեռի առեւտրական բաց նաւահանգիստ մը։ Ասենս հեռուն եւ ասնաւէ Քիու-Լիէն-Զէնկ՝ չորս մղոն դէպի արեւելք, ուր Բեքին տանող կայսերական Պողոտան կը սկսի բարձրանալ Զիէնչան կամ Հաւար կատար անուամբ ծանօթ լեռնաշղթայէն վեր, և անոնց ձախ թեւը կը մնար Իչիքոյի լեռներուն վրայ՝ չորս մղոն հեռի դէպ արեւելք գետին երկայնքը։ Ճարտնցիք կեցած էին բլուրներուն վրայ՝ Եալուի հարաւային կողմը։ Իրենց աջակողմը կը պաշտպանէր ԺԲ. Զօրաբաժինը, Կեդրոնը՝ Կայս. Անձնապահ Զօրաց Զօրաբաժինը և ձախակողմը՝ Բ. զօրաբաժինը, — 45,000 հոգի և 120 թնդանօթ, որոնց կը հրամայէր Մարէշալ Քուրոքի։

Ճակատամարտին ճարոնական գիծը Իչիքոյի դիմացը արեւելեան կողմէն կը տարածուէր, ուր Այ գետը, որ Սպիտակ Լեռէն կը բխի, Եալուի կը մօտենայ, և Վիժուի մէջէն անցնելով կը տարածուէր դէպի ծով՝ Անթանկի առջեւ։ Երկու բանակներուն մէջտեղը կը գտնուէր գետին յատակը—աւազի և մացառի դաշտ մը՝ երկուքէն երեք մղոն լայնութեամբ, տեղ տեղ փորուած գետակներով և նեղուցներով, որոնք երեք Տէլթա կը ձեւացնեն։ Հարաւային կողմը հոսանքը երկու հարիւր եարտա լայն է, և հուն չունի, այսինքն մէկ կողմէն միւս կողմը ոտքով անցնելու ճամբայ չունի։ Կեդրոնական կամ գլխաւոր մասը չորս հարիւր եարտա լայն և չորս եարտա խորութիւն է, և մէկ երկվայրկեանը մէկ անդամ երեքուկէս ոտք ուժով հոսանք ունի։ Մինչ Այ գետը, որ հիւսիսային եզերքին մօտէն կը վազէ, երկու հարիւր եարտա լայնութիւն ունի, և տեղ տեղ ալ ոտքով անցնելու ճամբայ ունի։ Միջին մասէն անդին, Վիժուի քիչ մը արեւելեան կողմը կը բարձրանայ ապառաժուտ բլուր մը, որ իր ձեւին համար Վազր կը կոչուի։ Այս ժայռը որ իր քիւը կը տարածէ միւս կողմի զառիթափին վրայ, Այ գետին հիւսիսային կողմը գտնուած ցած բլուրներուն վրայ կը նայի։ Վիժուի չոչակայ բլուրներէն գետին յատակը հարթ հաւասար տափարակի մը պէս կ'երեւի, թէեւ կան չոր ու ցամաք փոսեր, որոնց մէջ կրնան ապաստանիլ հրացանակիրները։ Ռուսներուն բռնած բլուրները արեւելքէն և արեւմուտքէն Եալուի գծին հետ զուգահեռաբար կը տարածուին, և կը ձեւացնեն երեք շղթայ որոնց բարձրութիւնը կ'աւելնայ օ՛րքան հիւսիս երթաս, և վերջ ի վերոյ բարձրաբերձ սար մը՝ գահաւանդներով լեցուն՝ կ'իյնէ ամէնուն վրայ։ Մանչուրիոյ բոլոր լեռները գրեթէ այս կազմութիւնը ունին, բլուրներու շղթաներ, և ապա ռաղմաբերձ սար մը։ Վարի բլուրներուն մէջ Ռուսք խրամներ բացած էին և իրենց թնդանօթներուն համար ալ մասնաւոր տեղեր չինած էին. հեղեղատներ կը կտրեն այդ բլուրները՝ որոնցմէ մէկ քանին մացառներով և ծառերով ծածկուած են, թէեւ անոնց ընդհանուր երեւոյթը մերկ, և քարուտ սարերու երեւոյթ մըն է։ Հարաւային գետինները լեռնային են, սակայն գիւրամատչելի, և կը հայթայթեն ապաստանարան մը, որուն ետեւէն Մարէշալ Քուրոքի կրնար ապահովութեամբ ամրողջացնել իր պատրաստութիւնները։

Կայսրութիւնը ճիշդ այսպէս էր Ապրիլի վերջին օրերուն, երբ Ճարոնցիք սկսան Եալուի վրայ համախմբուիլ, և համախմբել իրենց մարդիկը, թնդանօթները և ռազմամթերքը Վիժուի և գետին յարակից հովիտներուն մէջ։ Եգիպտացորենի երկայն ցողուններ ա՛ն ատիճան կը վարագուրէին ճամբաները և անցքերը որ թէ՛ մարդիկը և թէ ձիերը կրնային շարժիլ առանց տեսնուելու։ Թնդանօթները և սայլերը կը տեղափոխուէին մութին մէջ, և ամէն նախազգուշութիւն ձեռք առնուած էր Ճարոնական Բանակին ներկայութիւնը անյայտ պահելու համար թշնամիէն։ Զինուորական գրաւման նշանը գետին կղզիներուն մէջ միայն կ'երեւէր։ Հարաւային Տէլթան, որ կէս մղոն լայնութիւն ունի, և հիւսիսային եզերքին մօտ ալ քառասունի չափ տուներ, ճարոնական յառաջխաղացութեան կայանն էր։ 400 եարտա անդին գլխաւոր հոսանքին միւս կողմը կը գտնուէին ռուս պահակները, որոնք ապաստանած էին ցիրուցան չէնքերու գծի մը ետեւը, որուն ամէնէն կարկառուն մասն էր մեհեան մը՝ կարմրներկ պատով մը չրջապատուած։ Այս Տէլթան գրեթէ մէկ մղոն լայն է, և Այ գետով բաժնուած է Մանչուրիայէն, բայց որովհետեւ այս գետէն ոտքով անցնելու տեղեր կային, ռուսական կայանը մեկուսացուելու վտանգին մէջ չէր։

(Շար. վաղուան թիւով)

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԱՅՈՒՍԿԱ ԵՒ ՃԱՔՈՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԲԵԹԵՐՍՊՈՒՐԳ, Ցնս. 20.—Ծովակալ Սքրիտլով Ցնս. 19 թիւով Զարին ուղղած հեռագրով մը կը հաստատէ թէ ռուսական յածանաւերու նաւաբաժինը մայիս 15ին ընկղմեց ճարոնական Իցումի Մարու, Հիդայի Մարու և Սասօ Մարու փոխադրանաւերը, որոնց վերջին երկուքը իրենց մէջ զօրք ունէին։ Հեռագիրը կը յարէ նաեւ թէ մայիս 16ին ռուսական նաւաբաժինը հանդիպեցաւ անգլիական Ալադան չոգենաւին, որ հանքածուխ բեռցած էր։ Իր թուղթերը կասկածելի նկատուելով, չոգենաւը հսկողութեան տակ Վլատիվոսթոք ղրկեցաւ, ուր իր թուղթերը պիտի քննուին նաւային գրաւմանց դատարանին կողմէ։

ԲԵԹԵՐՍՊՈՒՐԳ.— (Պասսօնական)։—Ծովակալ Սքրիտլովի կողմէ Զարին ուղղուած ուրիշ հեռագիր մը, մայիս 20 թիւով, կ'ըսէ թէ յածանաւերու նաւաբաժինը Վլատիվոսթոք վերադարձաւ առանց մարդու կորուստ և ոեւէ վնաս կրելու։

ԹՈՔԻՕ.—Ռիւթէր կ'ըսէ թէ Վլատիվոսթոքի ռուսական նաւաբաժնին փախչելու յաղողութիւնը բուռն յարձակմանց պատճառ եղած է ծովակալ Քամիմուրայի դէմ, որուն փոփոխումը կը պահանջուի։

ԲԵԹԵՐՍՊՈՒՐԳ.—Ռուս հեռագրական գործակալութիւնը Լիաօեանկէ Ցունիս 18 թիւով կը հեռագրէ թէ բացարձակապէս անհիմն են օտար հեռագրական գործակալութեանց այն լուրերը թէ ճարոնական տեղեկագիրներու նայելով, Բորթ Արթուրի նաւաբաժնէն թնդանօթակիրներ ընկղմած են։ Բորթ Արթուրի նաւաբաժինը, արդէն ծանօթ կորուստներէն զատ, անվթար կը մնայ և ամբողջապէս նորոգուած է։ Բորթ Արթուր բնակող քաղաքացիներուն մեծ մասը կամաւորներու գունդերուն մէջ մտած են։ 600 հոգի եւս վերջերս իրենց ծառայութիւնը առաջարկեցին բերդին հրամատարին։ Քաղաքին և բերդին մէջ ամենակատարեալ կարգապահութիւն կը տիրէ։ Բորթ Արթուր ըստ բաւականի պարէն ունի վեց ամսուան համար, և եթէ օրապահիկները պակսեցնեն, պարէնները կը բաւեն մէկ տարուան համար։ Ճարոնցիք 24 քիլոմէթր հեռու են Բորթ Արթուրէ, այսինքն տակաւին ինչենսա կայարանէն անդին կը գտնուին։

ԼՈՆՏՈՆ.—Ռիւդէր լրացուցիչ մանրամասնութիւններ կը հեռագրէ ամսոյս 14ին և 15ին Վաֆանկուի մօտ տեղի ունեցած ճակատամարտին վրայ։ Այս տեղեկութիւններէն կ'երեւի թէ Ռուսք ամբարներ է Թէ ճարոնական հետեւակազօրքերը կարծուածէն նուազ ընդդիմութեան մը հանդիպեր են, և աւելի պայծառ կերպով կը ցոլայ ճարոնական յանդգնութիւնը։

Ծովակալ Սքրիտլով Բեթերսպուրկի մէջ օրուան մարդն է։ Իր ընթացքը ճշդիւ եղաւ այնպէս ինչպէս կը սպասէր իրմէ ռուս ժողովուրդը, որ «ռուս նաւատորմին գամփռը» կ'անուանէ Սքրիտլովը։ Հանրային կարծիքը կը խոստովանի թէ իր յաղողութիւնը Վաֆանկուի ռուս պարտութիւնը կը մոռցնէ։

Բայց մեծ յուզում առաջ բերած է այն զրոյցը թէ ճարոնական նաւատորմիղը յանկարծակիի բերած է Սքրիտլովի նաւաբաժինը ծովուն բացերը, և թէ նաւամարտ մը տեղի կ'ունենայ այս միջոցիս։ Բայց Սքրիտլովի համար գտնուած վստահութիւնը ա՛նքան մեծ է որ համոզուած են թէ Սքրիտլով ճարոնցիները պիտի աւլէ ծովերուն երեսէն։

Բեթերսպուրկի զինուորական աշխարհին մէջ հանրային կարծիքը երթալով կը զօրանայ թէ զօրավար Քուրոքաթքին իր զօրքերը համախմբելուն պէս եւ պիտի քաշուի, որովհետեւ, կ'ըսեն, զօրավար Սթաքէլպերկ յաղողեր է հասկնալ թէ թշնամին ստուար ուժեր ունի իր տրամադրութեան տակ, և թէ ռուս վերին հրամատարը առայժմ բաւական բանակ մը չունի ճարոնցիները զարնելու համար։

Հիմա կը կարծուի թէ պատերազմը պիտի երկարի մինչեւ 1905ի վերջը։

Ռուս թերթերը գոհունակութիւն կը յայտնեն Անգլիոյ Երեսփ. ժողովին մէջ արտաքին գործոց խորհրդական Լորտ Բըրսիի նշանակալից յայտարարութիւններուն, որով Մեծն Բրիտանիա կ'ընդունի թէ Քորէա անկախ Պետութիւն մըն է։ Մեծին Բրիտանիոյ և Ռուսիոյ միջեւ համաձայնութեան մը գաղափարն առթիւ, ռուս թերթերը կարծիք կը յայտնեն թէ «Դեղին Վանգը» պէտք է երկու երկիրներուն ալ ներշնչէ սա՛ գաղափարը թէ հարկ է վախճան մը տալ ամէն թիւրիմացութեան, և միջոց գտնել հեռացնելու այս վտանգը, փոխանակ ակարանալու փոխադարձաբար անօգուտ կռիւի մը մէջ։ Երկու Պետութիւններուն կը վայլէ, կ'ըսեն, բարեկամաբար աշխատիլ իրականացնելու համար իրենց հանրային քաղաքակրթիչ պաշտօնը։

Ընկճած Սասօ Մարուն ջուրին ե[illegible] Այս չոգենաւին նաւաստիները, թնդանօթաձգութիւնը լսելով, մակոյկ մը ղրկեցին ռուս ծովակալ-նաւին հետ բանակցութեան մանելու համար։ Ռուսք քառասուն վայրկեան չնորհեցին պարպելու փոխադրանաւը և ոչ-պատերազմիկները հաւաքելու համար։ Ողջ մնացողի մը պատմութեան նայելով, Ռուսք մերժեր են ընդունիլ բոլոր ոչ-պատերազմիկները՝ բաց ի մէկ հոգիէն որ Անգլիացի էր։ Փոխադրանաւը թորփիլլահար ըրեր են ետեւէն և առջեւէն խոստացուած քառասուն վայրկեանին աւարտելէն առաջ։ Հիքայի Մարու զարնուեցաւ վաթսուն ռումբներով, որոնք հրդեհեցին զայն։ Հիքայի Մարուի մէջ գտնուած զօրքերուն հրամատար գնդապետ Սուչի և ուրիշ բազմաթիւ ճարոնցիներ անձնասպան եղան։ Այս գնդապետը Ֆրանսայի մէջ կրթուած է։ Հիքայի Մարուի ուղեւորներուն մեծագոյն մասը կորսուեցաւ, բայց Սասօ Մարուի ուղեւորներէն մեծագոյն մասը ազատուեցաւ։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

21 Ցունիս 1904

Ֆրանս. 3% Frahçais)	97 65
Բէժի (Tab. Turcs)	371 —
Օսմ. Միացեալ (R. Nv. Unif.)	85 87
Երկաթուղի (Lots Turcs)	123 —
Պանդ Օթթ. (Banque Ott.)	587 —
Թրանսվալ (Transvaal)	109 —

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷ

Ս. ԽԱՉ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻՆ ԱՐԿԱԾԸ

ԵՒ "ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ„Ի ԹԵՂԱԹԻՐՈՒՄՆԵՐԸ

Երէկուան Սուրհանդակի մէջ ականատեսի պատմութիւն մը կար որ ամէն ականատեսներուն ապշութիւն պատճառեց։

Իբր թէ Սկիւտարի մանկապարէզի հանդէսին տպայոց յաակցուած տեղը հազիւ մէկ մէթրի չափ բարձր է եղեր, և թէ հակած տեղին վրայ 7-8 տղաք և մէկ քանի կիներ կան եղեր, ընդ. ամէնը 15-16 հոգի և անոնք ալ մէկ կողմ առնուելով ամէն բան հանդարտեր է... Բայց ականատես պարոնը մոռցեր է գրել թէ հանդէսը... կրկին շարունակուեցաւ. ա՛ռ է՛ր պակաս խեզաթիւրումը ամբողջացնելու համար։

Իբր թէ Մանզումեի մէջ 70 հոգի տախտակամածին տակ մնացած է գըբուածը չատաքանուած է եղեր։ Բայց կրնամ ըսել թէ բեմը փլած ժամանակ անոր վրայ պզտիկներէն զատ 80 հոգիէն աւելի կային երկու սեռէ, որոնք ամենէն առաջ անդունդը գլուորեցան քանի որ ամէնէն առաջ իրենց մասը փլաւ. փախչելու պզտիկ տեղ մը չի կար մինչեւ անդամ. պզտիկները եաքն էր որ գլուորեցան Նկուղին մէջ մեծերուն վրայ, և այդ պատճառաւ էր որ պզտիկներուն վնաս մը չպատահեցաւ։

Գալով ապատուածներուն, մինակ այս տղերը գրողը 30 հոգիէ աւելի և 3 կանգուն աւելի բարձրութենէ վեր քաշելով իրենց ընտանեաց և ծնողքերուն յանձնեց վայնասուններու մէջ, վայնասուն որ սոսկում կազդեր ամէնուն վրայ։ Ուրիշներու տանեակներով ազատածներն ալ հաշուի

մին Տնօրէն Խորհրդոյ գանձապետ Տիգրան էֆ. Գըլըճճեանի և մատակարար Բարթամ էֆ. Պէրպէրեանի որոնք մեծ բաժին ունեցան Ս. Խաչի մանկապարտէզին ծանօթ արկածին աղատարարութեան գործին մէջ։

Մ. ՊԷԶԱԶԵԱՆ

Առենապետ Տնօրէն Խորհրդոյ Սկիւտարի Աղքատախնամին

8 Մայիս

* * *

ՄԱՆԶՈՒՄԷ

Երէկուան Սուրհանդակի մէջ ծիծաղելով կարդացինք հերքում մը որպէս թէ Սկիւտարի մէջ պատահած արկածը աննշան բան մըն է եղեր, ա՛յնչափ աննշան որ Սուրհանդակ հարկ չէ տեսեր անոր խօսքը անգամ ընելու և մեր ամբողջ գրածները ծայրայեղ չափազանցութիւններ են եղեր, և լն. և լն.։

Սուրհանդակի այս տողերը բնաւ զարմանք չպատճառեցին մեզ, անոր համար որ բաւական ժամանակէ ի վեր ամէն օր նորանոր տարօրինակութիւններ կարդալու վրայ էինք անոր մէջ։

Շաբաթ մը ամբողջ սրտաճմլիկ չեչտերով գրեց թէ լրագրավաճառները իր թերթը չեն ուզեր ծախել և հանրութիւնը կը մերժէ զայն ընդունիլ։

Շաբաթ մը եաք գրեց թէ Մաքրի գիւղի զարգացած դասակարգը բնաւ Սուրհանդակ չկարդար և կարելի եղածին չափ արգելք կը դնէ անոր ծախուելուն։

Դեռ մինչեւ այսօր ծիծաղելի կոչով մը կը գրէ և կը զարմանայ թէ Սուրհանդակ ալ հեռագիրներ ունի ինչո՞ւ չեն կարդար զայն։

Երբ օրերէ ի վեր լրագրական բարքերու մէջ նմանը չտեսնուած ասանկ հրաշակերտներ կը կարդայինք, Սուրհանդակի քով ընդդիմախօսելու մոլութիւն մը կը նշմարէինք, որուն ամենէն փայլուն ապացոյցը կրնայ համարուիլ երէկուան հերքումը։

Սուրհանդակ մանկապարտէզիարկած ըսուած բանը ինչպէս կ'ըմբռնէ արդեօք։ Զո՞նէր պէտք էին ըլլալ որ ինք հաճէր նկատողութեան առնել և հաղորդել իր ընթերցողներուն։ Եթէ, ինչպէս կը նկարագրէ, թեթեւ բան մըն էր, ի՞նչ հարկ էր որ հանդէսը դադրէր և իրաքանչիւր օր լեղապատառ տուն վազէր։ Մեծ հանդէսներու մէջ աթոռ կոտրելներ կամ կէս մէջքնոց նատրաններու ճարճատումներ յաճախ կը պատահին և ոչ ոք ուշադրութիւն կը դարձնէ։ Ասանկ աննշան իրողութեան մը համար ինչո՞ւ Թաղ. Խորհուրդը տեղեկագիր կը ղրկէ Պատրիարքարան, ինչպէս հաղորդած էր նոյն ինքն Սուրհանդակ իր երէկուան թուով։ Մինչեւ հիմա ե՞րբ տեսնուած է որ հանդէսի մը աւարտելէն եաքը տեղեկագիր մատուցուի Ս. Պատրիարք Հօր։ Բայց ինչ հարկ կայ ծանրանալ բացայայտ իրողութեան մը վրայ, երբ ամէն մարդ գիտէ թէ ինչու ասանկ անզօր ճիգեր կ'ընէ Սուրհանդակ։

Խնդիրը այնչափ բացայայտ է որ աւելորդ կը տեսնենք անոր համար երկու տող զոհելն իսկ։ Երկու մարդու մէջ փոխանակուած նամակի մը կամ սենեակի մը խորը անցած դարձած պատմութեան մը չուրջ չէ որ կը դառնայ իրողութիւնը։ Կիրակի օրուան հանդէսին 1000ի մօտ բազմութիւն մը ներկայ էր, և այնչափ վկաներով տեղի ունեցած դէպք մը խեղաթիւրելու տրամաբանութիւնը միայն Սուրհանդակ կրնայ ունենալ։

Մեր ցորեկուան պաշտօնակիցները՝ Արեւելք և Բիւզանդիոն որոնք մեզմէ 7-8 ժամ եաքը կը հրատարակուին, բնականաբար չէին կրնար այսչափ ծանր պարագայի մը համար նոր մանրամասնութիւններ չստանալ և չտուագել իրողութիւնը։ Երկու թերթերն ալ մէջտեղն են, անոնք ալ գրած են մեզի չափ և տեղ տեղ մենէ աւելի մանրամասնութեամբ։ Նոյնիսկ Սուրհանդակի տպարանէն ելնող և նոյն արտօնատիրոջ ստորագրութիւնը կրող միւս թերթն ալ, Ճէրիտէի Շարգէյէ, խոստովանած էր արկածին ծանրութիւնը, և պատասխանատուները ճշդելու ելած էր։

Մրեւնոյն ստորագրութեամբ հրատարակուած երկու թերթերուն որին պէտք է հաւատք ընծայել։

Եւ սակայն ճշմարտութիւնը կը բացատրուի երբ յիշենք աղուէսին և խաղողին կամ կատուին և թոքին առածները։

Ի՞նչ կը կարծէ Սուրհանդակ, միթէ թերթ մը արժանավայել եղանակով վարել դիւրին գործ է։ Երբ, խմբագիր մը, արտօնատէր մը և վերջապէս թերթի մը բոլոր աշխատաւորները անհոգ անտարբեր իրենց ճեմը քաշեն ու նստած տեղերնին Երուսաղէմի վանական խնդիրին չուրջ «տաքցուր - տաքցուր կեր»ի դրութեամբ լուրեր յօրինեն, ինչպէս պիտի կրնան տեղեկութիւն ունենալ այս կամ այն դպրոցական հանդէսին և կրօնական արարողութեան նկատմամբ։

Մանզումէ՞ և հանդէսի առթիւ չբաւականանար մէկ խմբագիրով, այլ շատ անգամ երկու և աւելի ներկայացուցիչներ կը փութայնէ, որպէս զի կարող ըլլայ լուրերը աւելի մանրամասնութեամբ առնել։

Կիրակի օր, Մանզումէ երկու ներկայացուցիչ ունէր Սամաթիոյ հանդէսին և Ս. Խաչի հանդէսին մէջ ալ երեք հատ՝ որոնց գլուխը կը գտնուէր նաեւ իր Արտօնատէրը։ Հետեւաբար անանկ մտացածին բաներ չէին գրուածները և պատահածին ճշգրիտ պատկերն էր առանց չափազանցութեան և նոյն իսկ պակասովը։

Պաշտօնակցի վարկ կոտրելու դիտումով ասանկ խեղաթիւրումներ այլեւս հին դպրոցին կը պատկանին, որոնցմէ չկրնար բաժնուիլ կ'երեւի թէ Սուրհանդակ։

Երկու շաբաթ առաջ ալ Հիւանդանոցի արդի չէնքին ճարտարապետութիւնը խնդրոյ նիւթ ընելով, սկսաւ խել մը անձամբ հրատարակութիւններ ընել հանգուցեալ ճարտարապետի մը հասցէին և Արեւելքի պաշտպանութիւններուն դէմ վկայութեան կանչեց ճարտարապետ Լեւոն էֆ. Կիւրեղեանը։ Եւ ի՞նչ կը սպասէիք որ պատահէր։ Կիւրեղեան էֆ. պատասխանեց կոչին, գիտական հիմերու վրայ յօդուած մը գրեց Արեւելքի մէջ և չախչախիլ պատասխան մը տուաւ Սուրհանդակի մէկ խմբագրին խելապատակէն բղխած անգոյ զրպարտութիւններուն։

Բայց այդ թերթը դարձեալ չկրցաւ բաժնուիլ իր հնաւանդ ընթացքէն։

Աւելի ծիծաղելին կայ։ երբ շարունակ կ'աղդարարէ թէ ինք ալ հեռագիր ունի, ուր էր Բշ. գիշերուան թերթիս մէջ Լոնտոնէն հրատարակուած ռուսական կորուստին հեռագիրը, զոր մեզի հետ ամբողջ տեղական մամուլը հրատարակեց բաց ի Սուրհանդակէն։

Ընթերցողները չարլաթանութիւններով պատրելու դրութիւնը հինցած է ալ։ Թերթ մը առաջ տանելու էական միջոցն է ամենէն առաջ դրամ ծախսել, աշխատիլ ժրաջանութեամբ և ուղղութեամբ գործել։

Մենք ասով ձեռք բերած ենք Մանզումէի յաջողութիւնը։

* * *

Սկիւտարի Թաղ. Խորհուրդը եկեսցէի գոնարանական արարողութիւն մը կատարել տուաւ կիրակի իրիկուն, այս արկածին աղիտաբեր հետեւանք մը չունենալուն համար։

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ երէկ գումարուեցաւ Պատրիարքարանին մէջ, նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր։ Ներկայ էին Տ. Գրիգորիս Արքեպ. Յովհաննէսեան և Սեթեան, Սանտալճեան ու Շահպազեան Ա. քահանաները։

1. Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը Ժողովին հաղորդեց, Ժողովին անդամ և Եգիպտոսի Առաջնորդ Տ. Յովսէփ Եպս.ի մահը։ Ժողովը ի յարգանս հանգուցեալ Սրբազանի յիշատակին, յոտնկայս «Հոգւոց» մը արտասանեց։

2. Կիլիկիոյ Ամեն. Տ. Սահակ Ս. Կաթողիկոսը, իր՝ վիճակներուն տուած այցելութեանց առթիւ տեղեկութիւն կուտար և անոնց կրթ. և եկեղեց. աննախանձելի վիճակն ու աննպաստ կացութիւնը պարզելով, բարերարներու կողմէ նպաստներու անհրաժեշտութիւնը կը յայտնէր։ Ժողովը արժան դատեց իր գոհունակութիւնը յայտնել Ս. Կաթողիկոսին, իր այս այցելութեանց համար, և որոշեց քաջալերական գիր մը ղրկել։

3. Ժողովը Տ. Ներսէս Եպս. Աւլանեանի քննութեան տեղեկագրին վրայ, որոշեց Տ. Վահան Ծ. Վրդ. Պարտիզակցի «Նոր Քրիստոնէական» անուն գործին տպագրութեան հրաման տալ, նկատելով որ Հայ. Եկեղեցւոյ վարդապետութեան հակառակ բան մը չի պարունակեր։

4. Վանայ Առաջն. Տեղապահը և Կրօն. Ժողովը առաջարկած ըլլալով որ Ժողովէն պակաս երկու անդամներուն տեղ նշանակուին Տ. Կարապետ Ա. քհ. Աւշեան և Տ. Ղեւոնդ քհ. Սաֆրաստեան, Ժողովը հաստատեց եղած առաջարկութիւնը։

5. Վանայ Խաչ Ժողովը խնդրած էր որ Վանայ Վարագայ և Կարմրւորի վանքերը իրարմէ չբաժնուին։ Ժողովը հաստատեց իր նախորդ որոշումը, այն է Վարագը պահել Կեդրոնին հետ, քանի որ որբանոց ունի. իսկ Կարմրւորի որբանոցին մատակարարութիւնն ալ առանձին կատարել։

6. Նիկոմիդիոյ Առաջնորդ Տ. Ստեփաննոս Արքեպ. ապօրէն յարաբերութեանց ծնունդներու արձանագրութեանց մասին հրահանգ խնդրած էր։ Ժողովը որոշեց չրջաբերականաւ ծանուցանել թէ, ասկէ եաքը այսպիսի ապօրէն յարաբերութեանց ծնունդներ արձանագրուին՝ եթէ հայրը ծանօթ է՝ հօրը, իսկ եթէ մայրը ծանօթ է՝ մօրը անունով, իսկ եթէ հայրն ու մայրը ծանօթ են անոնց երկուքին անունով՝ աւելցնելով իբրեւ անպսակ։

Ժողովը ասոնցմէ զատ զբաղեցաւ կարգ մը ամուսնական խնդիրներով։

Տ. ԴՆԵԼ Ծ. ՎՐԴ. ԳԱԼԷՄԳԵԱՐԵԱՆ հեռագրած է Պատրիարքարան թէ՝ ամսոյս 5ին ճամբայ ելած է՝ Մուշէն Մայրաքաղաք գալու համար։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ Հայրը ցաւակցեան քառթ մը ղրկեց Տնտես. Խորհրդոյ անդամ Կարապետ էֆ. Քիւրքճիանլեանի, որ վերջերս դժբաղդութիւնը ունեցած էր իր կինը կորնցընելու։

Տ. ԵԶՆԻԿ Ծ. ՎՐԴ. Գալբագճեան որ Մուշ գացած էր, եկեղեց. և կրթ. գործերու կարգադրութեան համար, իր վիճակը Բաղէշ վերադարձած է։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ Հայրը քաջալերութեան գիր մը գրեց Մաքրիգիւղի Նորընտիր Աղքատախնամին։

ՊՈՒՐՏՈՒՐի Հայ-Բողոքականաց երեց վերապատուելի Յարութիւն Յակոբեան, երէկ Պատրիարքարան երթալով այցելեց Ս. Պատրիարք Հօր։

ԵԷՆԻ ԳԱԲՈՒՒ Թաղ. Խորհուրդը խնդրած է Պատրիարքարանէն որ Տ. Վահան Ծ. Վրդ. Յակոբեանը քարոզիչ կարգուի տեղւոյն եկեղեցիին։ Ս. Պատրիարք Հայրը հաստատեց։

ԵԳԻՊՏՈՍի հանգուցեալ առաջնորդ Տ. Յովսէփ եպս. Այվազեանի հոգւոյն համար հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է Պանտրմայի եկեղեցիին մէջ, նախագահութեամբ Առաջն. Տեղապահ Տ. Թաթուլ Ծ. Վրդ.ի որ քարոզով մըն ալ դրուատած է հանգուցեալ Սրբազանին տեղւոյն մէջ վարած երկարամեայ բարւոք ծառայութիւնները։

—Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ ալ եկիրակի օր, Թաղին քարոզիչ Տ. Հմայեակ Ս. Ա. եպս. իր քարոզին մէջ յիշելով հանգուցեալը, հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պաշտօն կատարած էր Այվազեան Սրբազանի համար։

ՄԱԼԱԹԻՈՅ Նորընտիր Կաթ. Տեղապահ Տ. Գէորգ Վրդ. Ասլանեան, Ակնէն իր նոր պաշտօնատեղին մեկնած է։

ՆԱՒԼԸ ԳԱԲՈՒԻ դպրոցին աշակերտներուն այսօր պաշտային ճաշ մը պիտի տրուի, Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցի դէմի պարտէզին մէջ։

ԿԱՏԱՐԵԱԼ ԽԱՉԱԳՈՂ ՄԸ.—Երեսուն տարեկանի մօտ չէկ պէսերով, փոքրամօրուս, և կապոյտ ակնոց գործածող երիտասարդ մը երեւցեր է վերջերս Թիֆլիզի մէջ որ ինքզինքին՝ Պարսկաստանի Նախավկայի վանքին վանահայր Տրիփոն վարդապետ անունը տալով նոյն վանքին անունով հանգանակութիւն ըներ, եկեղեցի գացեր է իբրեւ վարդապետ և Թիֆլիզէն մեկներ է յետոյ։ Էջմիածնայ Հայրապետական դիւանը գիտնալով սակայն որ իսկապէս Տրիփոն անունը կրող վարդապետը քառասուն տարիքը անցած մէկն է և հիմա ալ Եգիպտոս կը գտնուի, նոյնպէս գիտնալով որ այդ վարդապետին հետ գտնուող անձը գաղցած է անոր վարդապետական վկայականն ու խաչի կոնդակը, յանձնարարած է քաղաքներու հոգեւոր իշխանութեանց որպէս զի վարդապետական սքեմին տակ ծածկուող այդ կատարեալ խաչագողը եթէ տեսնեն, անմիջապէս հանեն անոր վերարկուն ու վերարկուն, գրաւեն գողցած վկայականները և Մայր Աթոռ ղրկեն։

ՊԱՐՏԻԶԱԿԻ բարձրագոյն վարժարանի ամավերջի հանդէսը պիտի կատարուի յառաջիկայ երեքշաբթի, 15/28 Յունիս։ Այս տարուան ընթացաւարտներն են, Պարոնայք՝ Անդրանիկ Ա. Հիպէեան (Դրնճլար), Անդրէաս Կ. Գալեան (Ռոտոսթոյ), Արմենակ Ս. Զուհաճեան (Կ. Պոլիս), Բենիամին Հ. Ճինկէօզեան (Սամսոն), Լեւոն Գ. Էնֆիէճեան (Կ. Պոլիս), Ղազարոս Գ. Գունտուրճեան (Եոզղատ), Յարութիւն Մ. Ֆրէնկիճեան (Կեսարիա), Յովհաննէս Տէր Ներսէսեան (Նիկոմիդիա), Պետրոս Ա. Ալեքսանեան (Կ. Պոլիս), Պօղոս Հ. Գըլըճեան (Ռոտոսթոյ), Ռեթէոս Ս. Սիմոնեան (Կ. Պոլիս), Սամուէլ Ս. Գասապեան (Պարտիզակ)։

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ արանց յիմարանոցի բաժնին համար չորս յիմարապահներու պէտք ըլլալով, յանձնառողները կը հրաւիրուին ներկայանալ Հոգաբարձութեան գրասենեակը Մեծ Նոր խան թիւ 48-50։

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»ի 905 թիւով հրատարակած էինք Կայս. Բժշկական վարժարանի այս տարուան Հայ ընթացաւարտներու անունները, որոնցմէ Աբել էֆ. Բարսեղեանի և Կարապետ էֆ. Մարտիրոսեանի անունները՝ իրենց ճիշդ յորջորջումով՝ պէտք է ըլլայ Աբել էֆ. Կիւլպէնկեան, և Կարապետ էֆ. Տէմիրճեան։

ՐԷՍՄԻ

ՆԸՇԱՆ

Միւհէնտիսխանէի Պէյրրի Հիւմայուն տափիլիչէ միրալայը վէ մաթպաա միւարիր իզզ. ճէմալ պէյէ թէպտիլէն իւչինճի բիւթպէտէն Մէճիտի նըշանը զիչանը իհտան պուրլումուշ տըր։

ՄԻՏԱԼԻԱ

Մէքթէպը Թրպիյէի Շահանէ քիմիական իսբէնչերի ամէլի վէ Մէքթէպը իտաւտիի Թրպպի Շահանէ քիմիա մուալիմի Թապիպ գօլ աղասը ֆիւթ. Մուսթաֆա էֆ.յէ ալթուն վէ կիւմիւշ Իմթիյազ միտալիասը իհտան պուրլումուշ տըր։

ՆԵՐՔԻՆ

ԻՏԱԼԻՈՅ ՆՈՐ ԴԵՍՊԱՆԸ.— Կայս. կառավարութիւնը իր հաւանութիւնը յայտնեց Էմբէրիալի մարքիզին Պոլսոյ դեսպան անուանուելուն։ Մարքիզը որ Վիեննա կը գտնուի, Հռոմ պիտի երթայ, անկէ իր պաշտօնատեղին գալու համար։

ՕՍՄ. ՆԱՒԱՏՈՐՄԸ.— Յունիս 2ին Ճենովայի մէջ օսմ. իշխանութեանց յանձնուած Ալբակուք և Ագիիսար թորփիլանաւերը ունին 170ական թնդս տարողութիւն և 27 մղոն արագութիւն, այսինքն 2 մղոն աւելի անգլիական ամէնէն վերջին թորփիլանաւերէն։

ՄՈՒՇԻ նախորդ կառավարիչ Մէհմէտ Բէյնի փաշա Պոլիս ժամանեց։

Մ. ՊԱՊՄԹ, ֆրանսական դեսպան նատան խորհրդականը, առջի օր ներկայացաւ Նախագահ Լուպէի։

ԲՐԷՏԻ ՖՕՆՍԻԷՆԵՐԸ. — Կառավարութիւնը նկատելով որ կարգ մը սեղանաւորներ առանց պաշտօնական արտօնութեան Եգիպտական «Քրէտի Ֆոնսիէ»ի պարտաթուղթերու բրօմէսներ հրապարակ հանելով 50 ղ.ի կը ծախեն, ինչ որ հակառակ է օրէնքին, հրամայեց արգիլել ատանց վաճառումը։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ երկաթուղիներու ընկերութիւնը արտօնութիւն խնդրեց Սիրքէճիի կայարանին չուրջ նոր ճամբաներ շինելու և ընդարձակելու։

ՄԱՀ. — Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին եղբայր և Մաքսային Խորհուրդին նախագահ Սիւրէյա պէյի 11ամեայ զաւակը Արիֆ պէյ մեռաւ։ Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երէկ։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ.—Հրատարակուած վիճակագրութեան մը համաձայն, 1900ին Սոֆիայի բնակիչներուն թիւն էր 67,789 հոգի, որոնց 51,341ը պուլկար, 709ը յոյն, 475ը թուրք, 366ը հայ և մնացեալները զանազան ազգեր։

ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ երկաթուղիին տնօրէն Մ. Զանտէր երէկ Պէրլին գնաց։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Ղպտի արքեպիսկոպոս Տ. Տիմոթէոս Ալէքսանդրիա գնաց, Երուսաղէմի հպատակական վանքին ծանօթ վէճին առթիւ։

ԲԱՐԻԻՂՆԵՐԸ.—Ռումէն կառավարութեան և օտար դրամատէրերու միջեւ բանակցութիւնները աւարտեցան, քարիւղի ռումէն պանքա մը հաստատելու համար։ Կառավարութիւնը առանձնաշնորհումներ պիտի տայ այդ դրամատան։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾՈՎԻ ԱՐԿԱԾ.—Մախսուէի Ասարը Շեվքեթ չղճենաւը որ երէկ առտու Մոտայէն Պոլիս պիտի իջնէր Դարգիւղ հանդիպելով, Դարգիւղի բացերը արկածի մը ենթակայ եղաւ, անուղղի մատնելով բոլոր ուղեւորները։ Իր անիւին մէկ թեւը փրթաւ և ջուրերէն պիտի քաշէր ու ժայռերուն վրայ պիտի իյնար եթէ նաւապետը արթնամտութեամբ չփութար խարիսխ նետել։ Մօնիքքոն կ'ըսէ թէ պէտք է այս հին չղճենաւը մէկ կողմ ձգել, այսօրինակ արկածներու առաջքը առնելու համար։

ՈՃԻՐ.—Առջի իրիկուն, Պոլիս, Զարշամպա թաղին մէջ Հաֆզ Հասան էֆ. և իր եղբորորդին՝ Ալի էֆ. կռուի բռնուեցան ոչինչ բանի մը համար։ Ալի էֆ. դաշոյնը քաշելով Հասան էֆ.ի կռնակին մխեց, և զայն վիրաւորեց ծանրապէս։

ԳՈՂԵՐ. — Շիլի, Քեազրտխանէ Ճատէսի, լուսայափոխ Նիքոլաքիի տունը գող մտնելով 18 արծաթ դգալ, 20 քրտ.ից, 7 օսմ. ոսկի, 1 անգլ., 38 Մահմուտիէ ևն. գողցան։

—Բանկալթի, Պէյիւքտէրէ Ճատէսի, նպարավաճառ Միհրան աղայի ակներեսը՝ Նիքոլի, վարպետին բացակայութեան ատեն, 1 օսմ, 3½ անգլ. ոսկի և 180 ղրուշ գողցաւ։

—Առջի օրը Շիլի Քէչիլ փողոցին մէջ Մ. Մաթէէի տունը գողեր մտնելով շատ մը գիրք և արծաթ անթներ գողցան, ամէնքը 100 ոսկի արժէքով։

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Երէկ գիշեր ուշ ատեն հեռագրական գործակալութեանց կողմէ մեզ հաղորդուած են հետեւեալ հեռագիրները.—

ՃԱԲՈՆԱԿԱՆ ՅԱՐՁԱԿՈՂԱԿԱՆԸ

ՔԱՅՁԷՈՒԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԸ

5000 ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԿՈՐՈՒՍ

ԲԱՐԻԶ, 21 յունիս. — Զօրավար Բուրօքթ-քին կը տեղեկացնէ թէ Ճաբոնցիք յարձակողական առաջխաղացում մը կ'ընեն դէպի Բայրնկ։

— Բեթերսպուրկի մէջ զրոյց կը չրջի թէ Բայչէուի մէջ տեղի ունեցած ճակատամարտին ատեն ռուսերը 5000 հոգի կորսնցուցին։

ԼՈՆՏՈՆ. — Թոքիոյէ լուրեր կ'ըսեն թէ խիստ հրամաններ գացին Բուրոքիի որպէս զի իր յարձակումը փութացնէ Բուրօքթ-քի՛ի վրայ, անձամբ ուղեւորելով։

— Զիֆուէն լուրերու նայելով ճաբոնցիք պաշարման 50 թնդանօթ զետեղեր են Բորթ Արթուրի հիւսիսային բարձունքներուն վրայ։

— Նիչիչաօյէ անցաւ 65,000 հոգինոց ռուս բանակ մը որ Լիաօճանկէ ղրկուած էր, ճաբոնական բանակը կեցցնելու և այսպէսով Բորթ Արթուրի պաշարումը վերցնելու համար։

ԲԱՐԻԶ, 20. — Վլատիվոսթոքի ռուս նաւաբաժինը ընկղմեր է նաեւ ճաբոնական երկու առաղաստանաւ ոբոնց հանդիպեր էր ճամբուն վրայ։ 40 հոգի կրցին ազատիլ։

— Կը հերքուի այն լուրը թէ ճաբոնցիք գրաւած են Բորթ Արթուրի առաջին ամրութիւնը։

— 6000 ռուսք գրաւեր են Ցարիմաքին և չրջապատեր են Թաչիքիան։

— Սէուլէ կ'ըսեն թէ հիւսիսային Քորէայի ռուս դիրքերուն նեռանիլը պատերազմական խաղ մըն է։

ԼՈՆՏՈՆ. — Նոր լուրեր կը հաստատեն որոնք կը հաստատեն թէ զօրավար Սթաքէլպերկ դա'ր ձեալ յաղթուեր է։

— Թոքիոյի մէջ մեծ անձկութիւն կը տիրէ ծովակալ Սքրիտլովի մտադրութեանց մասին։ Կը վախցուի Վլատիվոսթոքի և Բորթ Արթուրի նաւաբաժիններուն միացումն։

* * *

ՓՈԽԱԴՐԱՆԱՒԵՐՈՒՆ ԸՆԿՂՄԻԼԸ

ՍԷՔՐԻՏԼՈՎԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

[Ռուս Գործակալութիւն]

ԲԵԹԵՐՍԲՈՒՐԿ, 20. — Ծովակալ Սքրիտլով հետեւեալը կը հեռագրէ երէկուան թիւով. —

«Յունիս 15ի առտուն, Քօրէայի նեղուցին մէջ մեր յածանաւերու տորմիղին հանդիպեցաւ ճաբոնական Իցուսիմա Մարու փոխադրանաւին, որ ճաբոնական եղերքները կ'երթար իր մէջ զօրքերով։ Պայմանամամ տուեցաւ որ նաւակներ իջեցնեն ծով և զատուին փոխադրանաւէն։ Այս արտօնութենէն միայն նաւաղներուն մէկ մասը օգուտ քաղեց։ Ցեռոյ թնդանօթներով ընկղմեցինք նաւը։

«Քիչ ետք հարաւ արեւելեան եղերքին վրայ տեսնուեցան երկու ուրիշ փոխադրանաւեր, Հիքայէի Մարու և Սասօ Մարու, առաջինին մէջ կային զօրքեր և երկրորդին մէջ ձիեր ու երկաթուղիի կազմածներ։

«Անձնատուր ըլլալու մերժումէն և նաւաղները ազատելու համար տրուած պայմանաժամէն ետք, այս փոխադրանաւերն ալ ընկղմուեցան ականներով և ռումբերով։

«Ճաբոնական կորուստներն են, երեք փոխադրանաւ, ամէնքը 15,000 թոնս տարողութեամբ։ Նաւերուն մէջ մնացող զինուորները բազմաթիւ էին, ինչպէս նաեւ շատ էին երկաթուղիի համար զինուորական մթերքները։

«Յունիս 16ին ճաբոնական եղերքներուն մօտ հանդիպեցանք անգլիական Ալլանքան չղճենաւին, որ 6000 թոնոյէ աւելի հանքածուխ ունէր իր մէջ և Հօքքինս կղզիին Տորոան նաւահանգիստէն կուգար։

«Այդ չղճենաւը հարաւ կ'երթար։ Նաւին թուղթերուն անորոշութիւնը և օրագրութեան թերութիւնները կասկած ներշնչեցին մեզի, մթերքին չէզոքութեան մասին։ Ուստի տեղակալի մը հրամատարութեամբ, որուն կ'օժանդակէին զինուորներ, Վլատիվոսթոք ղրկուեցաւ, ուր հասաւ։

«Խնդիրը քննելու համար նաւային գրաւմանց Ատեանը պիտի գումարուի»։

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

8/21 Յունիս 1904

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	92.25
Ամէնէն բարձր գինը	92.35
» վար գինը	92.25

ՐՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ ֆր.	120.⅞
Երէկուան բարձր գինը	121.⅜
» վար »	120.¾
Ռուսական	90.90
Ճաբոնական	76.87
Քարափ	510.
Քրէտի Ֆոնսիէ Էժիբսիէն Ա	277.50
» » » Բ	267.
Պանք Նաս. Կրէս.	433.46
Թրամվայի Բաժնեթուղթ	6.07½
Ռէժիի պարտաթուղթ Ֆրանք	366.—
Անատօլ. Երկ. բաժնեթ. Ա.Ո.	11.92
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ. Լ. Օ.	4.55

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

Օսմ. ոսկին 100 ղ.էն	ղ. փր.
Մէճիտիէ արծաթ	108.07
Անգլիական ոսկի	109.37
Ֆրանսական ոսկի	87.12
Ռիւմիզ	51.05
Նոր մէթալիք	103.—
Բոլ	90.15
Բուպլի թղթադրամ	8.61
Լոնտոն 3 ամիս	111.—
Բարիզ »	22.70

ԴԱՆԲԼ ՓՈՂՈՑԻՆ ՈՃԻՐԸ

Թարգմանեց

ԺԻՐԱՑԻ ՇԻՐԱԿԱՑԻ

Ի.

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՍՐԱՀԸ

Միլօրտին առաջին հոգը, մասնաւոր սրահը մտած ատեն, եղաւ այն սենեկին տեղագրութիւնը ուսումնասիրել։ Նախ դիտեց որ երկու ասպիճան վար էր հասարակաց սրահին մակարդակէն, որ փողոցին մակերեսէն երեք ոտք աւելի ցած էր, այնպէս որ չատ կը նմանէր մառանի մը։ Այս մառանը փակ պատուհան մը ունէր, որուն փեղկերը գոց էին բոլոր, և պատուհանին դէմի պատին անկիւնը կար նեղ ու ցած, գրէթէ անտեսանելի դուռ մը։ Այս նկուղին արաւ քննութենէն կը հետեւէր Միլօրտի համար սա ոչ-ապահովիչ ստուգութիւնը թէ իր աղաղակները պիտի չլսուէին, թէ գոց փեղկերը կը յայտնէին զգուշութեանց կրկնապատկումը, թէ ամէն բան վերջապէս, այս աղեստալի վայրին մէջ, կարծես հաշուուած էր դիւրացնելու համար ոճիր մը, ինչպէս արդէն ապացոյց մըն էր ամիս մը առաջ հոն տեղի ունեցած սպանութիւնը։

Անշուշտ այս մառանէն ելած ամէնէն սուր սուլումն իսկ չէր կրնար դուրսէն լսուիլ։ Այն պահուն երբ այսպէս կ'ամփոփէր իր դիտողութեանց արդիւնքը, ոտիկանը հասարակաց սրահէն լսեց աղաղակներու, երգերու, խնդուքներու, իրարու զարնուող գաւաթներու անուերդնակ աղմուկը, և այն ատեն յիշելով այս մարդոց և իր նորատի բարեկամին միջեւ փոխանակուած նշանները, հասկցաւ որ ատիկա ձեւ մըն էր, ակներեւ նպատակ ունենալով դիւրացնել ոճրին գործադրումը, այս խլացուցիչ ժխորին մէջ խեղդելով ուրիշ ամէն աղմուկ։

Կացութիւնը ծանր էր։ Գողերէ և ոճրագործներէ բաղկացած այս վայրենի հրոսակին մէջ Միլօրտ միայն ցնցուեցաւ, յանկարծ զրկուիլը տեսնելով փրկութեան միջոցէն որու վրայ յոյս դրած էր, այսինքն պիտի չկրնար Մուլէնի և իր մարդոց հաղորդել այն նշանը որով իրեն օգնութեան պիտի կանչէր զանոնք։ Առաջին յուզումը անցնելէ եաքը, ուզեց անմիջապէս ճանչնալ այն անձերը, որոնց համար իր կեանքը կը վտանգէր, զայն փրկելու այնքան քիչ հաւանականութիւնով, և իր ակնարկին հանդիպած առաջին անձը եղաւ Սուգլար, —Սուգլա՛ր, նախկին դատապարտեալներու ամէնէն զարհուրելին,—Սուգլար, որ երկիցս իր ձեռքով երեւան հանուած ու ձերբակալուած, երդում ըրած էր տպաննել առաջին անգամ որ իր ճամբուն վրայ հանդիպէր անոր,—Սուգլար վերջապէս, զոր չատ հեռու կը կարծէր, այսինքն այն գաւառական քաղքին մէջ որ իրեն ցոյց տրուած էր իբրեւ բնակավայր, և այդ մարդուն կը հանդիպէր Բարիզի մէջ, դողերու խումբի մը հետ, և հեղինակ կամ մեղսակից սպանութեան մը։ Այս մարդը, նո՛յնքան խորամանկ որքան կատաղի, աւելի վտանգ մըն էր, այն միւս վտանգներուն վրայ աւելցած որոնցմով չրջապատուած էր և որոնցմէ անկարելի կ'երեւար իրեն որ կարենար ազատիլ։ Բայց փոխանակ զինք ընկճելու, վհատեցնելու, բոլոր այս կուտակուած վտանգները Միլօրտի վրայ առաջ բերին այն ազդեցութիւնը զոր պիտի ունենար խրթանը խոնջ, վաստակաբեկ ձիուն վրայ։

(Շարունակելի)

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

ՕՍՄԱՆՑԻ ԱՐՀԵՍՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ Ա. ՑՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍԻՆ ՄԷՋ

[ԲԻՒՐԵՂԵԱՅ ՊԱԼԱՏԻՆ ՑՈՒՑԵԼԻՔՆԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ]

Լոնտոնի Բիւրեղեայ պալատին յորելեանը, զոր անցեալ շաբթու տօնեցին Անգլիացիք, առիթ ընձեռեց մեզ մեր գործի մարդոց համար երեք տարբեր տեսակէտ չահեկան տեղեկութիւններ տալ, որոնք նաև ապացոյցներ են մեր տեղական ճարտարութեանց զարգացման համար նմայներ ցուցադրելու անհրաժեշտ պէտքին, զոր նախորդ յօդուածով մը մատնանիշ ըրած էինք։ Շահեկան՝ երեք տարբեր տեսակէտ, որովհետեւ այդ չէնքը, որ սիեզերական առաջին ցուցահանդէսին ծառայեց, ցոյց կուտայ մեզ ցուցահանդէսներու պէտքն ու օգտակարութիւնը. երկրորդ՝ զայն չինող ճարտարապետը, որ պարզապան մըն էր, տիպար մը կրնայ ըլլալ մեծաւոր մշակման ու ինքնազարգացման, երրորդ՝ կէս դար առաջ Լոնտոնի ցուցահանդէսին մասնակցող Օսմանցի անուններ և անոնց ցուցադրութիւնները բաղդատութեան եզր մը կ'ըլլան ապագայ հանդէսներու Օսմանցի ցուցադրիչներուն և Օսմ. արտադրութեանց հետ։

Երկրագործական և ճարտարական արտադրութիւններ ցուցադրելու գաղափարը չատ հին է և արեւելեան։ Օրինակ՝ մեր պազարները։ Բայց մեր մէջ այդ առարկաները կը ցուցադրուին միմիայն ծախուելու համար։ Ցուցադրեալ նիւթերուն պատրաստութեան եղանակները ուսումնասիրելու, արհեստաւորաց մէջ գաղափարներ փոխանակելու, ճաշակներ մաքրելու նպատակաւ կազմուած ցուցադրութեանց ծագումը ֆրանսական է։ ԺԹ. դարու վերջերը, գորգի, կապերտի և յախճապակիի հռչակաւոր գործարաններու քօմիսէր Ավէզի մարքիզը կ'առաջարկէ ներքին գործոց նախարարին ցուցահանդէս մը կազմակերպել ի նպաստ այդ ճարտարութեանց ոգեւորման։ Առաջարկը կ'ընդունուի և 1797ին կը բացուի Բարիզի առաջին ճարտարութեանց ցուցահանդէսը։ Կը մասնակցին 110 հոգի միայն և կը ցուցադրեն մետաքս, գորգ, կապերտ, ժամացոյց, յախճապակի և կազմուած գրքեր։ Այս փոքրը, փոքր ու անձուկ սահմանի մը մէջ գծուած ու գործադրուած այս ձեռնարկը, նիւթապէս ու բարոյապէս ա՛յնքան արդիւնաբեր կ'ըլլայ ոակայն, որ քանի մը տարի յետոյ կը կրկնուի։ 1801ին կը բացուի երկրորդ ցուցահանդէսը և աւելի ընդարձակ։ Կը մասնակցին 229 հոգի և կը ցուցադրուին բաց ի վերոյիշեալ նիւթերէն, բուրդ, բրդեղէն, կերպաս, մանած, տպածոյ ևն.։ Այնուհետեւ Բարիզի ցուցահանդէսները պարբերաբար կը շարունակուին և հետզհետէ կ'սէին թէ՝ մասնակցողաց թիւը և թէ ցուցադրուած առարկաներու տեսակն ու քանակը։ Բարիզի մէջ, մինչեւ 1849, տասներեք ցուցահանդէսներ տեղի կ'ունենան որոնք անկրեալի օգուտներ կուտան երկրին ճարտարութեանց և երկրագործութեան։ Հոն մէկ կողմէ կը հաւաքուին երկրին է՛ն ճաշակաւոր, է՛ն խնամով պատրաստուած արտադրութիւնները զորս ճարտարագործք և երկրագործք կը տեսնեն, կը բաղդատեն իրենց գործերուն հետ, կը քննեն տարբերութիւնները ու պատճառները կը գտնեն։ Միւս կողմէ, ցուցադրեալ նիւթերու վրայ հրատարակուած խիստ ու անաչառ քննադատութիւններ խուլ մրցում մը կը բանան ցուցադրողաց մէջ և խթան մը կ'ըլլան անոնց՝ յաջորդ ցուցահանդէսին աւելի կատարեալ գործեր պատրաստելու համար։ Այս ցուցահանդէսները ուրիշ խորհրդաւոր յատկութիւն մը ևս ունէին։ Երբ ցուցահանդէսի մը մէջ գիտական յայտնութիւն մը, քիմիական բաղադրութիւն մը, նոր գիւտ մը կամ օգտակար մեքենայ մը կը ցուցադրուէր, անմիջապէս անոնց ազդեցութիւնը կը տեսնուէր հետեւեալ հանդէսին, ուր անոնց օժանդակութեամբը կը ցուցադրուին աւելի կատարելագործեալ, աւելի ճաշակաւոր ու միանգամայն աժան պատրաստուած ապրանքներ։ Ասոնք մէկ մէկ անհերքելի ապացոյցներ կ'ըլլան ցուցահանդէսներու օգտակարութեան, առարկաներու քննութեան, գաղափարներու փոխանակութեան ու ճաշակներ մաքրելու տեսակէտով։

1847ին կը կազմուի Բարիզի վերջին ճարտարութեանց ցուցահանդէսը, որուն կը մասնակցին 5000 հոգի և կը ցուցադրեն արհեստի ու գեղարուեստի անոնման ու հիանալի արտադրութիւններ։ Այլեւս ֆրանսա կէս դարու մէջ ա՛յնքան զարգացած է՝ երկրագործութեան ու ճարտարութեանց մէջ, որ ինքնավստահ կը համարձակի հրաւէր կարդալ բոլոր աշխարհի երկրագործ ու ճարտարագործ դասուն և կը փափաքի անոնց հետ սիեզերական ցուցահանդէս մը կազմակերպել Բարիզի մէջ, բայց չի յաջողիր։ Այդ փառքը առաջին անգամ կը վիճակի Անգլիոյ և 1851ին ի Լոնտոն, Բիւրեղեայ Պալատան մէջ տեղի կ'ունենայ առաջին սիեզերական ցուցահանդէսը, որուն համար Ճոն Թէմպս խրախուսաբար ըսած է. «Շատ մը պարագաներ օգնեցին մեր յաջողութեան և կրնանք առանց յաւակնութեան ըսել թէ այս հանդէսին նման բան մը ո՛չ ասկէ առաջ և թերեւս մենէ զատ և ոչ մէկ ազգ կրնար ի գլուխ հանել»։ Եւ արդարեւ բոլոր քաղաքակիրթ աշխարհ կը մասնակցի հանդէսին և կը ցուցադրուին այն ժամանակին երկրագործական ու ճարտարական կատարելագործեալ արտադրութիւնները։ Բայց չմոռնանք յիշել թէ այդ հսկայ ու փառաւոր գործին ծագումը 1797ի Բարիզի առաջին ճարտարութեանց ցուցահանդէսն է, որուն մասնակցած էին 110 հոգի միայն և ցուցադրուած էին 7-8 տեսակ նիւթեր։

1851ին, Լոնտոնի առաջին սիեզերական ցուցահանդէսին արժանավայել չենք մը կառուցանելու համար, կազմակերպիչ յանձնաժողովը հրաւէր կը կարդայ երկրին ճարտարագէտներուն պատրաստել յատակագիծ մը և վարձարութիւն կը խոստանայ լաւագոյնը պատրաստողին։ Կը ներկայացուին չատ մը յատակագիծեր, ամենքն ալ կը մերժուին ու միաձայն հաւանութեամբ կ'ընդունուի այն յատակագիծը զոր պատրաստած էր Տըվընշայրի դուքսին պարտիզպանը և առանց փոփոխութեան կը կառուցուի Բիւրեղեայ պալատը։ Մեզ համար իրոք անմոռանալի գործ,— պարտիզպան մը ա՛նքան գիտուն որ ճարտարապետութեան ու չափագիտութեան մէջ աւելի հմուտ է քան երկրին բոլոր մասնագէտները, կամ ի հակառակն՝ գիտուն մը այնքան խոնարհ որ կը զիջանի հողի, բոյսի հետ աշխատելու։

Բիւրեղեայ պալատին ճարտարապետը, Սըր Ճոզէֆ Բէքսթըն, հողագործ մը, պարտիզպան մըն էր։ Հողի հետ կ'աշխատէր, բայց խորհելո՛վ կ'աշխատէր ու իր գործերը ա՛նքան ծայրայեղ կանոնաւորութեամբ կը կատարէր, որ կրնար ժամանակ ունենալ և այդ ժամանակը կը նուիրէր իր միաքը մշակելու։ Նա բոյսերը խնամելու, ածեցնելու, զարգացնելու լաւագոյն եղանակներուն վրայ կը խորհէր, և իր արհեստին մէջ գիւտեր ըրած էր։ Իր խնայած ժամերուն մէջ ուշադրութիւնը կը գարձնէր չէնքերու ճարտարապետութեան, երկար տարիներ զայն իր ուսումնասիրութեան առարկայ կ'ընէր, լռիկ մնչիկ այլ յարատեւ աշխատութեամբ մը կը յառաջդիմէր այդ ճիւղին մէջ և երբ յանկնկալս կը ներկայանայ առիթը, կը յաջողի պատրաստել յատակագիծը չէնքի մը, որ ո՛չ միայն իրեն, այլ ամբողջ Անգլիացւոց պարծանք մը կ'ըլլայ։ Իրեն չինիչ օրինակ՝ մեր գործի մարդոց, մեր երկրագործին ու արհեստաւորին, որոնք եթէ քիչ մը փափաք ունենան իրենց գործին մէջ յառաջանալու, եթէ քիչ մը կանոնաւորութեամբ գործեն ու իրենց խնայեալ ժամանակը յատկացնեն իրենց արհեստին վերաբերեալ գոնէ տարրական գիտութիւնները մշակելու, ծանօթութիւններ ստանալու, ո՞րքան արդիւնաբեր կ'ըլլայ այդ աշխատութիւնը իրենց և արհեստակցաց։ Ասոնք ինքնայատութեամբ արդարեւ չպիտի կրնան այնքան զարգանալ որ մէկ մէկ Բիւրեղեայ պալատի յատակագծեր շինեն, այլ վստահաբար իրենց գործը պիտի զարգացնեն այնքան որ անկէ պիտի օգուտներ իրենք և հանրութիւնը։

* * *

1851ի Լոնտոնի առաջին ցուցահանդէսին հրաւիրուած էին Օսմանցիք, որոնք փութացած էին պատասխանել հրաւէրին։ Բացի բարձրաստիճան տիրոջասաւոր անձնաւորութիւններէ ու պաշտօնատարներէ, մասնակցած էին նաեւ 14 հոգի, որոնց 6ը Թուրք, 4ը Եւրոպացի, 3ը Հայ, 1 Յոյն ու Ֆէրմէնէճիներու էսնաֆը։ Ցուցադրած էին կարծր ցորեն, մեղր, ծխախոտ, մետաքս, մորթ, աճառ, ներկ, մոմ, փղոսկրեայ ու եղջիւրէ նիւթեր, սաթէ ծխափող, թուղթ, մկրատ, հագուստեղէն, նկարէն թաւիշներ։ Ցուցադրող Հայերն էին Հաճի Միհրան՝ սաթէ ծխափողեր, Մկրտիչ Շէզիրլիօղլու՝ մետաքս, Տիզօղլու եղբարք՝ գրի թուղթ։

Եթէ ակնարկ մը ձգենք այդ առաջին տիեզերական ցուցահանդէսէն յետոյ կազմուած եւրոպական ու ամերիկեան 13 ցուցահանդէսներուն վրայ և ուշադրութեամբ զննենք Օսմանցի ցուցադրողաց հետ անոնց արտադրութիւնները, որոնց մէջ կան բաւական թուով է՛ն հեռաւոր գաւառներու մէջ գործուած արհեստական արտադրութիւններ և երբ տեսնենք թէ անոնցմէ չատեր գնահատուած ու մրցանակներու արժանի եղած են, կրնանք դիւրաւ հասկնալ թէ մեր մէջ կան ճարտարարհեստաւորներ, որոնք պիտի կրնան քիչ մը աշխատութեամբ աւելի կատարեալ գործեր արտադրել եթէ իրենց արհեստը քիչ մը հոգածութեան առարկայ ընեն։

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՁԵՐՄԱԿ ԿԱՆԿԱՌ, ՁԵՐՄԱԿ ԻՒՂ

Շէֆպորկի բուսաստան (horticulteur) Պ. Կուռաբէ միջոց մը գտած է, որով ճերմակ կանկառ կ'ստացուի.— Պ. Կուռաբէի փորձած ու առաջարկած միջոցը հետեւեալն է.—

Երբ կանկառը տունկին բունէն դուրս կը ցայտէ, պէտք է վրան ճերմակ կտաւէ լայն գլան մը անցընել ու յարդով ծածկել, բայց գլանին մէջտեղէն թելով մը կամ կիւնով մը վեր կապելու է որպէս զի կանկառը անարգել մեծնայ ու այնուհետեւ կարելի ըլլայ կանկառը կտրել, որ ճեփ ճերմակ է և բնաւ չէ կորսնցուցած իր համը։ Փորձեցէք և պիտի տեսնէք։

* * *

Ամէն տեսակ իւղեր, բուսակա՛ն ըլլան թէ կենդանական, կրնան իրենց բնական գոյնը ասոիճանաբար նետել ու պէտք եղածին չափ ճերմկիլ, մինչեւ իսկ պաղ ջուրի գոյնն ու յատկութիւնը ունենալ։ Միջոցը սա է.—

Իւղը 35—36 աստիճան լուացքի մը մէջ լեցնել։ Երբ իւղը կատարելապէս շաղուսի, վրան լուացած կենդանական սեւ գոյն (noir animal) ալեցնել, ու յետոյ 25 աստիճան acide sulfuriqueով տարբաղադրել։ բայց ուշադիր ըլլալ որ իւղը չատ չտաքնայ, և երբ վրայէն ջուր լեցուի ու զտուցէն անցնուի, պիտի տեսնուի թէ զտուած իւղը բոլորովին գունատած է։ Այս գործողութիւնը պէտք է կրկնել այնքան, որքան իւղին գոյնը ճերմկցնել պէտք է։

ՍՈՒԵՏՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԿՕՍՓԷՔ

(ՇԱԲԹՈՒԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ)

ԻԶՄԻՐ, Յունիս 5/18

Գարի.—Բաղաքս հասած են, Այտընի երկաթուղւոյ ճամբով 950 քիլէ. Գասապայի երկաթուղւոյ ճամբով 1050 քիլէ, ծովու և ցամաքի ճամբով 500 քիլէ, ընդ ամէնը՝ 2500։ Ուշաքի կողմերէն ոչ է ապրանք չէ եկած որով շաբթուս մէջ գործառնութիւն չեղաւ։ Գարիին օրուան գիներն են.— Էֆբրա 13-14 ղրշ., առաջին 12-12³/₄ղրշ., երկրորդ 11-11³/₄ ղրշ.։

Յուրեն.— Այտընի երկաթուղւոյ ճամբով հասած ցորենն է շաբթուս մէջ 1150 քիլէ, Գասապայի ճամբով 270 քիլէ, ծովու ճամբով 1000 քիլէ ընդ ամէնը 2420։ Շաբթուս մէջ ծախուած է 5000 քիլէ։ Գիները նոյն։

Բակլա.—Բաղաքս հասած է Այտընի երկաթուղւոյ ճամբով 50 քիլէ, Գասապայէն 2200 քիլէ, ծովու և ցամաքի ճամբով 150, ընդ ամէնը 2400։ Շաբթուս մէջ ծախուած է 2000 քիլէ։ Գիներն են 28¹/₂—29 փարա։

Բամբակ.—Այտընի ճամբով շաբթուս հասած է 115 հակ, Գասապայի ճամբով 65 հակ, ընդ ամէնը 180 հակ։ Շաբթուս այնչափ մեծ գործառնութիւն չի կար բամբակի վրայ։ Միայն 580 հակ ծախուեցաւ։ Գիներն են՝ էֆբրա 360-370։ Առաջին՝ 340-380, միջակ՝ 330 ղրշ.։

Սուսամ.— Այնքան գործ չեղաւ, գին 75էն մինչեւ 80 փր.։

Խաշխաշ.—Բնաւ գործ չեղաւ։

Ճերմակ տարը.— Գին 36-37, գործ չեղաւ։

Դեղին տարը.—36-36¹/₂ փր.։

Բամբակի կուս.— Ընթացիկ գին 14¹/₄ փր.։

Նուլաֆ.—Բնաւ ապրանք չիկայ հրապարակին վրայ։ Գիները վրայ դրած են։

Զավտար.— 39-40 փր. քիչ գործառնութիւն կայ։

Նոհուս.— 52—70 փր.։

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ՆԵՐՔԻՆ ԱՊՐԱՆՔ

Ա.Ֆիօն.— Այս շաբթու ծախուեցաւ 9 կողով հին ապրանք, 2ը Գոնիա, 88էն, 2ը Կէյվէ, 90էն և 5 կողով կտորուանք 90 ղրշ.էն։ Կէյվէէն և Պիլէճիկէն սկսած է նոր ապրանք գալ։ Այս շաբթու եկաւ 18 կողով։ Ապրանքներուն տեսակները մաքուր կ'երեւան։ Գնորդները 80 և 83 ղրշ. գին կ'առաջարկեն։

Թիֆթիկ.— Այս շաբթու մեծաքանակ վաճառում եղաւ, մասնաւորապէս բարակ և Ա. տեսակ ապրանքի վրայ, առանց գինի փոփոխութեան։ Դիլսաւոր գնորդներն են անգլ. վաճառականք։ Այս տարի տեղացի գնորդք քիչ են և չատ փութկոտ չեն երեւիր։ Վաճառումն է 3361 հակ, Նիյտ, Կէրէտէ, Պոլու, Եօզղատ և Մատէն 13էն մինչեւ 14¹/₂-15 ղրշ., բարակ Ա. Իսկիշէհիրի, Գարահիսարի և Բէօթանէայի ապրանքները՝ 15¹/₂էն մինչեւ 15³/₄—16 ղրուշ։ Հրապարակը հաստատ է։ Եթէ ծախողները չդիմանան և բարձր գին չպահանջեն, կ'երեւայ թէ շարունակական գործեր պիտի ըլլան։

Բուրդ.— Կարեւոր գործառնութիւն չեղաւ։ Հրապարակը հաստատ է։ Անատոլուի ապրանքներ, չոգենաւ յանձնելի, 6—6¹/₈ ղրշ. և բարակ առաջին մինչեւ 6¹/₄ ղրշ.։ Գոնիայի ապրանքներուն վրայ առ այժմ խնդրանք չկայ։

Յուրեն.— Ժամանումները թէև քիչ, բայց օտար ալիւրներուն մեծաքանակ ժամանման պատճառաւ, հրապարակը թոյլ է։ Կակուղ ճերմակ տեսակները 33էն մինչեւ 34—34¹/₂ փր.ի ծախուեցաւ, խառն՝ 29—30, սառորին չավտարը՝ 27—28 փր., կարծր՝ 30—31 փր., առաջին՝ 31¹/₂—32¹/₂ փր.։

Գարի.— Գարեջուրի կակուղ ապրանքի վրայ կարեւոր գործ չեղաւ։ Իզմիտ վակոնէն յանձնելի 20—21 փր., 1—2 վակոն ծախուեցաւ, և 16—16¹/₂ փր.ի, եմլիֆ, ներքին սպառման համար։

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԳԻՆԵՐԸ

Մայիս 31ին, Յունիս 5ին

Գնորդներ	Հակ	Գ ի ն ե ր	Գնորդներ	Հակ	Գ ի ն ե ր
Արմէն և ընկ. Ա. կ.	2190	Բաղէշլուն (սարը), Պոլու, Մուտուլու	Ս. Ֆ ա ր ա ն		
Ֆօքա և ընկ. Թօմա Պ.	864	Եօզղատ, Սիվրիհիսար, Իսկիշէհիր, Գարահիսար	Տեսակ	Ս Ա Ռ Ս Ի Ն	
Կիւլպենկեան եղբ. և ընկ.	268	Գասապա, Տէրի, Ֆիլէ, Մատէն		Ս Ա Ռ Ս Ի Ն	
Գասապեան եղբ.	121	Քիւրտակ, Իսկիշէհիր, Գարահիսար, Քէօթահիա			
Ուբիրի և ընկ. Ճոնաս	1918				
	3361				

Գնորդներ	Սնտուկ	Գրուշ
Համմէր և Հիրձէլ	2	88
Հիմրլն և ընկ.	2	90
	—	—

ՉԻՆԱՑԻՆԵՐՈՒՆ ԱՌԵՒՏՐԿԵՆ ՏԱՂԱՆԴԸ

ԵՒ ՉԻՆԱՑԻ ԱՐՀԵՍՏԱՒՈՐՆ ՋԱՐՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԻՆՉՊԷՍ ԱՊՐԱՆՔ ԿԸ ԾԱԽԵՆ

ԲԱՆԹԱԼՕՆԻՆ ԼԱՐԱՑԱՆԸ

Ճարտնական առած մը կ'ըսէ.— «Աւելի դիւրին է լու մը խօսեցնել կամ ծուխով մմղուկ մը հալածել քան Չինացիի մը համբերութիւնը հատցնել»։ Մարդ Չինացիներուն հետ առեւտուր մը ընելու է որ հասկնայ թէ անոնք ո՛ր աստիճան համբերող են։ Չինացիներուն ապրանք ծախելու եղանակը բոլորովին կը տարբերի Եւրոպացիէն։ Եւրոպայի մէջ չատ տաղտկալի կ'երեւայ խանութպանին, եթէ յաճախորդը ժամերով փանութը կենայ, ապրանքներ հանել տայ ու քանի մը ղրուշի բան գնէ ու երթայ։ Ասիկա Չինացւոց համար չատ մեծ գործ է։ Երբ յաճախորդը Չինացիին խանութը մտնէ, վաճառականը չի հարցներ թէ ինչ կ'ուզէ կամ ինչ բանի պէտք ունի, այլ նախ թէյ մը կը հրամցնէ։ Եթէ յաճախորդը բան մը գնելու համար հոն գացած է, խօսակցութեան մէջ իր կարգին կը յայտնուի, սակայն վաճառականը բրնաւ չի փորձեր իր ապրանքին վրայ խօսք մը կամ գովեստ մը ընելու։ Յաճախորդը հոն կը նստի ժամերով, թէյ թէյի վրայ կը խմէ, խօսելով գլուխ կ'ուռեցնէ, բան մը գնէ թէ ոչ՝ նոյնն է Չինացի խանութպանին համար։

Եւրոպիոյ մէջ ընկալեալ սովորութիւն է որ մեծաքանակ գնորդին համար համեմատական զեղչ մը կ'ըլլայ։ Ասոր բոլորովին հակառակն է Չինաստանի մէջ։ Ո՛րքան աւելի գնէ յաճախորդը, այնքան աւելի պէտք է վճարէ։ Չինացի վաճառականը երբ նշմարէ թէ յաճախորդը մեծաքանակ պիտի գնէ, անմիջապէս պատճառաբանութեամբ աւելի բարձր գին կը պահանջէ։ Այս սովորութիւնը հետզհետէ չնչուելու վրայ է ծովեզերեայ վաճառական քաղաքներու մէջ, ուր եւրոպացի վաճառականաց հետ շփում կայ։ Բայց ներսի գաւառներու մէջ դեռ կը շարունակէ այս սովորութիւնը։

Չինացիները նշանաւոր են իրը ճարտար գործաւորներ։ Անոնց նմանողութեան տաղանդը հիանալի է։ Երբ դերձակի մը կերպաս տրուի ու ապըսպրուի իրը օրինակ տրուած հին հագուստի մը նմանը չինել, չինուածին մէջ հին օրինակէն մազի մը չափ տարբերութիւն չէք կրնար գտնել։ Չինացի արհեստաւորը իր այս նմանողութեան կարողութիւնը շատ անգամ ծայրայեղութեան կը տանի ու չարին կը գործածէ։ Կը պատմուի թէ Հոնկ Քոնկի մէջ անգլիացի մը չինացի դերձակի մը ծրար մը մատսաբոլ կուտայ որպէս զի իրեն 12 հատ բանթալօն կարէ, և իրը օրինակ կուտայ իր հին բանթալօնը։ Չինացին կը կարէ ու կը յանձնէ, բայց կը տեսնուի թէ այս 12 բանթալօնին իւրաքանչիւրին վրայ միեւնոյն տեղը կարկատան մը կայ, որովհետեւ իրը օրինակ տրուած հին բանթալօնին վրայ կարկատան մը կայ եղեր։

Գործի մէջ Չինացիներուն խորամանկութիւնը առածի կարգ անցած է։ Ասիոյ մէջ գործի մարդիկ կ'ըսեն թէ սրամտութեան կողմէ Յոյնը կը գերազանցէ Հրեան, Հայը կը գերազանցէ Յոյնը, բայց ասոնք երեքը միասին չեն կրնար հասնիլ Չինացիին։

Գերմաներէնէ թարգմանեց

Ա. Գ.

ՄԵՏԱՔՍԵՂԷՆԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

Զուրիխի, Պալի և Պէրնի մետաքսեղէնի գործարանները, մետաքսներու տարապայման անկումին և Ամերիկայէ խնդրանք չըլլալուն պատճառաւ, ստիպեցան սրօֆներ ունենալ պլուզներու և Ֆանիֆէզի ապրանքներու։ 25 % զեղչ։

ԳՈՒԼՊԱՅԻ ՁԱՐՏԱՐՈՒԵՍՏԸ

ԳՐԵՑ ԲԱ.ԲՍԵՂ, ԷՖ. Ա.ՌՆՏԻՍԵԱՆ

Ատաքազարի գուլպայագործներուն մասնաւոր ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմ այս յօդուածին վրայ ուր սեւ գոյնի մասին ալ խօսուած է։

Ահաւասիկ մէկ քանի մանրամասնութիւններ ԵՒՍ Մանգուտի 895դ. թուով (Զորեքշաբթի 26 Մայիս) հրատարակուած տեղեկութեանց վրայ, որք կը վերաբերէին գուլպայի գործառնութեան։

Գուլպայի ճարտարարուեստը տակաւին չատ չզարգացած, այսինքն 40-50 տարի առաջ, Պոլսոյ մէջ իսկ կարճ և երկար գուլպաները տանտիկիններուն կողմանէ կը հիւսուէին անձնական գործածութեան համար։ Այժմ Պոլսոյ մէջ իրաւամբ անօգուտ ժամավաճառութիւն մը նկատուած է գուլպայ հիւսելը։ Սակայն գաւառային գիւղաքաղաքներու, նոյն իսկ քաղաքներու մէջ տակաւին կը շարունակեն կանայք գուլպայ հիւսել թէ՛ անձնական գործածութեան և թէ՛ վաճառման համար։ Գաւառային սոյն արտադրութիւնները, գրեթէ միայն ձեռքով հիւսուած, մեծաւ մասամբ ճերմակ կամ ծայրերը գունաւոր, առանց էլասթիք եզերքի, բուրդէ կարճ գուլպաներ (demi-bas) են, իմամիթի, տրրամա, բէօքիրէ եւն. անուններով ծանօթ, որոնցմէ կը գործածեն ցորդ ոտքի վրայ աշխատող գիւղացի բանուորներուն և բեռնակիրներուն մեծ մասը։ Այժմ Սելանիկի մէջ կ'արտադրուին լաւագոյն բուրդ գուլպաներ, որք կը մատնեն ֆրանսական արտադրութեանց, թերեւս աւելի դիմացկուն բայց նաեւ աւելի սուղ։

Տակաւին քանի տարի առաջ թէ՛ արանց և թէ՛ կանանց համար հոս Պոլսոյ մէջ կը գործածուէին գրեթէ միայն ճերմակ և թխագոյն գուլպաներ։ Բայց ճարտարարուեստին հետզհետէ զարգացողովը գուլպաներն եւս նորաձեւութեան առարկայ եղան և ըստ այնմ փոփոխութիւններ կրեցին և կը կրեն։ Բաւական ժամանակէ ի վեր և դեռ այսօր կարճ թէ երկար գուլպաներուն համար սեւ գոյնը նախամեծար կը նկատուի։ Ասոր պատճառը կը թուի ըլլալ անթափ (խաս) սեւ գոյն կարենալ ձեռք բերուիլը։ Գերմանիոյ մէջ, ինչպէս այլուր, այժմ չատ դիւրաւ և դիւրագնի (կերպասին կամ թելին քիլօն գրեթէ 6 ղրշ.ի հաշուով) անթափ սեւ գոյն կը ներկեն։ Լուի Հէրմշտորֆի, Գերմանացի ներկարար մը, հնարած ըլլալով հաստատուն սեւ գոյն մը, որ գործածութեամբ կանաչի չի միտիր, բաւական համբաւ և դրամ չտած է։ Իր անունը կրող սեւ գուլպաները մինչեւ վերջը իրենց գոյնը չեն փոխեր։ Գերմանիոյ մէջ թէ ուրիշ տեղեր, նոյն իսկ Պոլսոյ մէջ, կան նաեւ ուրիշ ներկարարներ, որք հաւասարապէս կրնան անթափ սեւ գոյն ներկել աւելի կամ նուազ սուղ գիներով։

Այժմ տարբեր գոյնով և գծաւոր գուլպաներ եւս կը ծախուին բաւական մեծ քանակաւ։ Երկոտասանեակը 8 ղրշ.էն սկսեալ սեւ և գծաւոր գուլպաներ կը ներածուին վաճառման համար։ Սակայն մեծաքանակ վաճառում մը, ինչպէս ըսած եմ, երկոտասանեակը 12էն 36 ղրշ. արժող տեսակներուն վրայ կ'ըլլայ։

Ֆանիֆէզի գուլպաները, ըլլան թէ՛ գծաւոր և թէ միագոյն, կը շինուին գլխաւորաբար Սկովտական թել (fil d'Ecosse) կամ Պարսկական թել (fil de Perse) կոչուած փայլուն թելերէն և մեսաքս թելէ։ Գոյներու, գիծերու և բանուածքներու չատ մը տեսակներ կը հնարուին նոր ի նորոյ, որոնցմէ՝ միջավայրին և նորաձեւութեան համեմատ՝ զատել գիտնալ պէտք է բստ այմմ չինել տալու համար Ֆանիֆէզի գուլպաները, որպէս զի գիւրաւ և բաւական կլորիկ չահով կարելի ըլլայ վաճառել զանոնք, վասն զի եթէ գոյնը, կամ բանուածքը կամ տեսակը օրուան նորաձեւութեան կամ միջավայրին չյարմարի, առանց վնասու չէ կարելի ձեռքէ հանել Ֆանիֆէզի գուլպաները որք՝ նրուազ դիմացկուն և աւելի սուղ ըլլալնուն համար՝ արդէն մեծաքանակ չեն ապառիր բազդատմամբ միւս տեսակ գուլպաներուն։

Ոմանք կը կարծեն թէ գուլպան ո՛րչափ հաստ չինուած ըլլայ, այնչափ աւելի կը դիմանայ։ Այս կարծիքը ուղիղ չէ։ Գուլպային տոկունութիւնը գործածուած թելին տեսակէն կախում ունի գլխաւորաբար։ Լաւ տեսակ բամպակի թելով բայց բարակ չինուած գուլպան՝ ստորին բամպակի թելով բայց հաստ գուլպայէն չատ աւելի կը դիմանայ ապահովաբար։

Բուրդին յատկութիւնը մարմինը տաք պահել, իսկ Ֆիլ տ'էֆֆու կոչուած թելին յատկութիւնը մարմինը զով պահել ըլլալով, բամպակէ գուլպաները բաղդատաբար բուրդէ և Ֆիլ տ'էֆֆուք գուլպաներէն աւելի դիմացկուն կ'ըլլան։

Լաւ չինուած գուլպայ մը քիչ մը առանձնայատկութիւն ունենալու է, որպէս զի կարելի ըլլայ դիւրաւ հագնիլ հանել։ Զբաղուող գուլպան դժուարութիւն կուտայ հագնելու և առաջին գործածութեան ատեն յաճախ կը պատռի։

ՍԻՄՈՆ ՉԷՕՄԼԷԷԶԵԱՆ

ՊԱՐԶ ԽՕՍՔԵՐ

ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ

Մեր Թաղային գործերուն մէջ ընդհանրապէս պաշտօնին համար չէ որ մարդ կը փնտռուի, այլ մարդուն համար պաշտօն, այնպէս որ մեր վարչական չրջանակին մէջ չատ պաշտօնեաներ ունինք այսօր, որոնք իրենց պաշտօնին բնութիւնն իսկ չեն գիտեր։ Մեր ըսածին ապացոյց է Պոլսոյ Թաղերէն մէկուն Աղքատախնամին մատակարարը, որ մատակարարութեան գործերէն նո՛ր ինքն կը հասկնայ որքան ուղղափուչի սիրահար մը մեր ընկերական բարքերէն։ Այս արժանընծիր մատակարարը կը յայտարարէ որ ինք իր տունին համար գնում չի կատարեր, որովհետեւ ուտեստեղէններու ո՛չ տեսակը գիտէ ոչ գինը։ Արդ, այս մարդն է որ կոչուած է մէկ երկու հարիւր հիւանդի կաթ, միս և ուրիշ սննդեղէն գնել ամէն օր, բնականաբար տեսակով ընտիր և գինով չափաւոր։ Ա՛լ կրնաք երեւակայել թէ ո՞ր աստիճան ընտիր պիտի ըլլայ տեսակը և ո՞րչափ աժան՝ գինը։ Զարմանալու չէ որ մատակարարութեան պէս փափուկ պաշտօն մը, որ մասնաւոր հմտութիւն կամ փորձառութիւն կը պահանջէ, կը յանձնուի այն գործէն տեղեկութիւն չունեցող մէկու մը, վասն զի մեր Թաղական Խորհրդարաններուն կամ բարեսիրական հաստատութիւններուն մէջ՝ ո՞րքան քարտուղարներ ունինք կամ ո՞րքան հաշուակալներ որոնք իրենց պաշտօնին մարդը չեն և ասոր կամ անոր պաշտպանութեամբ անցած են գործի գլուխ։ Թաղային գործերուն համար պաշտօնէի ընտրութեան մէջ անաչառութիւնը մեր ընկերային առաքինութեանց չարքին մէջ գոյութիւն չունի դժբախտաբար։

ՍԻՄԷՈՆ ՄԵՐՈՒՆԻ

ԵՐԿԱՔՈՒՂԻԻ ՇԱՀՈՂ ԹԻՒԵՐԸ

Բումէլի երկաթուղւոյ պարտաթուղթերուն վիճակահանութեամբը հետաքրքրուող անձանց գործածութեանը համար՝ յարմարագոյն եղանակով նոր ու գործածելու դիւրին միջոցով չինուած երկու հատորէ բաղկացած տետրակ մը կայ ծախու, ուր նշանակուած են թէ առաջին վիճակահանութենէն սկսեալ մինչեւ ներկայ 206 թիրաժին մէջ չահող թիւերը և թէ մինչեւ վերջին թիրաժը քաշուելիք ամբողջ թիւերն ալ։ Գնել փափաքողները կրնան դիմել խմբագրատունս։

Տէր եւ Տնօրէն

ՄՈՎՍԷՍԵԱՆԻ Տ. ԴԱՔՍԷՐԵԱՆ